הנצחון

דער אונגעהייערער גרויסער זיעג

פון

יודענטהום איבער קריסטענטהום.

ביי א עפענטליכען דיסקוסיאן פאר דיא דזשאדזשעס

מיט א גרויסען מאססען פובליקום אין ניויארקער

קאָרט און אין ספּעציאַל סעשאָן

ביי דעם

איבערראשענדען רעליגיעזען פּראצעס

צווישען דעם אידישען
בארשטייער עקספערט

ס. ראזענטהאל

געגען

דעם קריסט א. קאמבטאק מיט א באנדע אידישע

מיססיאנערען וועלכע האבען ארויסגעגעבען

צווייא רעליגיעזע אלטע

אידישע ביכער.

שלמי תודה.

כבוד הרב וכו' הנכבד לבי"ד הגבוה (ספעשעל סעססאן בנויארק) לחוות דעת בדבר הספר „מעשי תלוי" אשר החרימו אנטאני קאמסטאק מוהר"ר סאלאמאן ראזענטהאל.

זה שבע ירחי עמל מנו לכבודו למני העת אשר העיז אנטאני קאמסטאק לשלול מאת ספרתינו את „מעשי התלוי" ספר ישן נושן אשר יביע חרות מני קדם לדעת מה עשה ישראל עם נצר נתעב, עת הך שרשיו על אדמת הקדש, גדל אף עשה באשים עד כי היה לבער.

זה שבע ירחי עמל מנו לו למני העת אשר פזר אונו והונו על מלחמת מצוה זו, לא שקט ולא נח עד אשר הוציא הספעשל סעססאן את צדקת דספר חז"ל לאור וחופשה נתן לו, למורת רוח אויבינו בנפש היא המישלחת הארורה.

אשריך גבר חכם בעז, ברוך טעמך, וברוך אתה ! בידים אמונות הרימות את המסכה הנסוכה על תולדות עמנו זה כאלפים בשנה, בעמוד אש שכלך הזך זרחת על המחתרת אשר חתרו אז בבית ד' בהני און כהני הבעל.... גנבו, כחשו גם שמו בכליהם את אדר היקר אדר הקדש להלביש אותו את נביא השקר אשר הרכבוהו על במתי עב דמוהו לעליון. ואתה הורדת עז מבטחו עד כי בצדק נוכל לאמר: שרית עם אל נכר, ותוכל לו, בכה ויתחנן לך.

ובמה נוכל להשיב לכבודו בעד מלחמתו מלחמת מצוה זו אם לא בירחשי תודתינו וברכתינו מקרב ולב עמוק; כי יוסיף ד' שנות חיים על שנותיו ואף טו[ב] וחסד ירדפהו כל ימי חיו במשאלות לבב מוקיריו ומכבדיו,

חיים יעקב ווידרעוויץ החופק"ק, שלום אלחנן הלוי אבדק"ק ברוקלין, שבתי ראזענבערג אבדק"ק ברוקלין, משה הכהן רייכערסאהן, יוסף יהודה ליב זאסניץ, א. ח. ראזענבערג, אשר לעמעל נערמאנסקי, אברהם ב"ר א' הו פערנשטיין. אלה הח"מ קנו את הספר בי"ד של הרב הכולל ר' יעקב יאזעף הרב דוב בער אבראמאוויטש, הרב הדאקטאר פיליפ קליין, הרב הדאקטאר פריירא מענדוס, הממיף הלאומי ר"צ מאסליאנסקי, הרב ר' כתריאל צבי שרהזאהן מצ"ל הטאגעבלאט והאידישע נאזעטען, מר. ס. יארמולאווסקי, הרב ר' נפתלי רייטער, הרב ר' משה וויינבערג, הרב ר' משה קאמענעצקי, הרב ר' ביינעש זאלקינד ראבינער, הרב י. פריד משוקיאהן, הרב ר' ברוך באיעווסקי, הרב ר' פייוויל דייווידסאהן, הרב ר' אברהם דוב דובזשעוויטש, הרב ר' יהשוע סינעל מישעפס, הרב ר' שמואל צבי וויין, הרב פייקוס, הרב ברוידע, השפט־צדק מהר"א סלוצבערג מפילאדעלפיא, הרב לעווינטהאף, הרב ר' משה חיים ראבינאוויץ מבראנזוויל, הרב הגאון ר' יעקב דוד מסלוצק, הרב הדאקטער צונזלער, הרב ז. מרגליות, הרב שחור, הרב ר' יעקב אבן פרומער מניו הייווען, הר"ש זיוועץ מפיטסבורג, הרב לעווינסאהן מבאלטימאר, הרב ניטעלסאהן מקליוולאנד אהייא, הרב הגאון ר' צבי שמעון בהרר [...]פורסם ר' נפתלי הירץ ז"ל אלבום רב הכלל דמשיקאגא, הרב י[...] [...]כתי ממשיקאנא, הרב יהודא אליעזר אניקסטור ממשיקאנא[...] [...] מוצ"ל „הפסנה", „התחיה" ו„נצח ישראל", הר[ב] [...]רבי מדיסמאיינד, הרב ר[...]ילד מסמ[...]

צום לעזער!

אלע קלאסען אידען פון ניויארק האט אויפגערעגט די איבערראשענדע נייעס, אז דער קריסט א. קאמפסטאק, דער פארשטעהער פון דער Society for Suppression of Vice האט זיך ערלויבט צו קאנפיסקירען די אידיש־רעליגיעזע ווערק „ישוע הנצרי" (געדרוקט ביי דעם פאבלישער מאיר חינסקי, 19 לודלאו סט).

דער ארטהאדאקסישער איד, שעצט די ווערק אלס אלטערטהום. דער פריי־דענקענדער; אבוואהל ער האט זיי איבערגעגעבען, צום שיקזאל פון פראגרעס, דאך וויל ער ניט, אז דער פערדארבענער קריסטענטהום, זאל שפאסען איבער יודענטהום.

דער קלאס פון אידען וואר זא פלוצים, אז עס וואהרען זאגאר אזעלכע סקעפטיקער, וועלכע האבען דאס בשום אופן ניט געוואלט גלויבען.

און באמת, וויא קען דאס גאר פארקומען אזוי א פראצעס ביי אונז אין אמע־ריקא, וואו „פרי פרעססע" איז אזוי הייליג פערגעטערט.

דער פראצעס אבער, וועלכער איז באלד פארגעקומען אין עססעקס־מארקעט־קאורט, פון רזשאדזש ברען, און נאכהער אין ניויארקער ספעשל סעשיאן, האט צום גרויסען בעדויערונג איבערצייגט, אז געגען אונז אידען, ארבייטעט דא א שרעק־ליכע, אונטעראירדישע, פינסטערע מאכט. די מאכט פון א שענדליכע באנדע אר־ד־שע מיסיאנערן, אונטערשטיצט פון דער ביזנעס קירכע, אום צו בענוצען די צייט פון דעם אלגעמיינעם אנטיסעמיטיזום.

זיי האבען געוואלט טרעפען דעם אידען (וויא מען זאגט) אין ביין. אין דער פרייער אמעריקא, אין מעטראפאלין ניויארק, דאס ג עססטע אידישע שטאדט אין דער וועלט, וואו צייטונגען האפען־אונטער יעדעס מינדעסטע, און צוטראגען דאס באלד מיט בלאפס אויף דער גאנצער וועלט.

וואס פאר א אומגליק וואלט געקענט דער פראצעס אנטהאן דעם יודענטהום אין דער גאנצער וועלט, אויב די מיססיאנערן וואלטען חלילה געוואונען איז גאר פירכטערליך צו טראכטען!....

די מיססיאנערן, און א. קאמפסטאק, האבען געפיהרט דעם פראצעס זייער סמארט, וויא עכטע פרומע קריסטען. נאכ'ן דין פון זייער „יעוואנגעליום". יעזוס

ועלבסט תאם אָנגעזאגט אלע קריסטען: זיי זאלען זיך מאסקירען וויא נאיות מיי־ בעלאך, און זאָלען זיין שלאָו וויא דיא שלאַנג: be ye Subtile as serpents and harmless as doves. (Malhew X. 16.)

און מיר אידען האבען דאָך געזיענט.

איך מיין אז דער געוואונענער פראָצעס, וועט מאכען א ענדע פון אזעלכע פראָצעססען אין דער צוקונפט. אויך, דיא קירכע וועט זיך ערדינערן, אז זיא ספענ־ דעט אומזיסט געלד, אויף אידיישע מיססיאָנערן. און אויב זיא וועט מיר ניט פאָלגען דארף זיא דאָך אמווייניגסטען פאָלגען איהר יעזוס'ן, וועלכער האט זעלבסט געזאגט: „אז א איד קען ניט, און וועט קיין מאָהל ניט זיין קיין קריסט.“ אָט איז זיינע זעלבע ווערטער: N man also having drunk old wine straitghway desireth new; for he Saith; The old is better. (Luke V 39) „ווען איינער האט שוין אמאל פער־ זוכט אלטען וויין, (דאס מיינט ער דעם אידען) וועט ער שוין קיין נייעם וויין ניטאלס טרינקען. ווארום דער אלטער וויין וועט איהם אימטער בעסער שמעקען.“

מיט פרייד קען איך אייך יעצט מיטטהיילען, מיינע גלויבענסגענאָססען, דעם רעזולטאט פון אונזער געוואונענעם פראָצעס. איך האב בעפרייט דאס ווערק!

דער געווינס איז זעהר א גרויסער! זעהר א וויכטיגער!

א קורצזיכטיגער וועט זאָגען, אז דער געווינס איז וויכטיג נור פאר דיא אמע־ ריקאנער יהודים.

ניין! דער געוואונענער פראָצעס איז וויכטיג פאר כלל ישראל! פאר דאָס גאנצע מענשהייט! דען אט דער זיעגפאהלער רעזולטאט, איז דער גרויסער זיעג ר ליכט איבער פינסטערנייס!....

וויא גליקליך בין איך יעצט, ווען איך קען מיט שטאָלץ זאָגען: אז איך האב ערפיהלט מיין הייליגע פפליכט צו מיין נאציאָן; אלס איד, און צו דאס מענשהייט; אלס מענש

און וויא גליקליך מיר אידען זיינען, וואס מיר וואהנען אין אמעריקא, וואו עס זיינען מעהרער מענשען און ווייניג קריסטען. דאס האט מיך איבערצייגט דער טרייל. אידען קענען נאך ניט ערווארטען אזוי א טאלעראנטע מדינה וויא אמעריקא איז.

עס לעבע יונאייטעד סטייטס אָף אמעריקא!

ניו יאָרק יום ו' 9טען יאנואר.

שנת היום נ"לת"י את ח"ר"פ"ת העמ"ים מעלי"כם. לפק.

ס. ראזענטהאל, עקספערט

ישוע הנוצרי

— אין —

עססעקס מאַרקעט קאורט.

דער עססעקס מארקעט קאורט איז דעם עלפטען יוניא געווען געפאקט פולל מיט אידען און קריסטען, מען האט ערווארטעט דעם דושאָדוש פרען.

זעהר א אינטערעסאנטער פערהער האט דאָרט געדארפט פאָרקומען, מען קען זאגען אז אין אונזער פרייער מדינה איז דאס צום ערשטען מאָהל.

שוין העבער א מאָנאט אז עס שמאַכטען אין געפענגעניסס צווייא אידיישע ערעסטאנטען.

איינער איז א גרייד־גרויער אַלטער, דער צווייטער איז זיין זוהן א יונגיטשקער כמעט נאָך נאָר א קינד.

זייא זיינען צחאַממען געבונדען, און ווערען שטריינג בעוואכט אונטער שלאָס און אייזען.

דער פערברעך זייערער איז א שרעקליכער... מאָרד.... אין ערשטען גראד. דיא שטראפע וועלכעס ערווארטעט זייא איז.... פערברענט צו ווערען.... מען האט זייא זאָגאר געוואָללט לינטשען....

אידישע מיססיאָנערען האבען געשוואָרען, „וויא יעזוס לעבט!“ אז זייא האבען געזעהען מיט זייערע אייגענע אויגען, ווען אָט דיא צווייא סוביעקטען האבען זיך אונ־טערגענראָבען אונטער דער קריסטליכער קירכע (וועלכעס שטייט אויף משקלת) מיט'ן אבזיכט איינוואַלגערן זיא, און דערשטיקען דאָרטען דיא גלחים....

דיא ארעסטירטע הונגערן, זייא זיינען אָרימע אָרטהאָדאָקסען און ווילען ניט וויסען פון דער קריסטליכער שפייז.... זייא שווערען, אז זייא האבען נאָך נאָר ווע־נען א קריסט אפילו ניט געהערט.... זייא ווייסען גאָר ניט וואס קריסטענטהום איז.

קיין בייל נעהמט מען ניט אָהן, אויך לאָזט מען קיינעם צו זייא ניט צו.

ערשט מיט דרייא וואָכען צוריק, ווען מען האט דערהערט פון דער געשיכטע

דינען צו זייא געשיקט געווארען דיא צווייא אויסערוועהלטע יהודים, דער לויער מר. עליאס ראָזענטהאל, און דער עקספערט מר. סאלאמאָן ראָזענטהאל.

דער עקספערט סאלאָמאָן ראָזענטהאל האט זייא גוט בעטראַכט, און האט באלד דערקענט ווער זייא זיינען. ער האט ערקלעהרט דעם לויער עליאס ראָזענ־טהאל פאָלגענדע פאַקטען:

דיא סוביעקטען זיינען אין דעם פערברעך נים שולדיג, איך שווער או זייער פוס איז נאָך אין קיין קריסטליכער קירכע נים געווען.... זייא זיינען ווירקליך אָרימע אָרטהאָדאָקסען. אָרים איז דאָך אָבער קיין זינד און קיין שאַנדע נים.... ניבט דאס דען ווענינ אָרימע אָרטהאָדאָקסען אין יערער גלויבען?

ווען זייא וואָלטען ווירקליך געווען זאָ נאאיוו ווארום ציטערט דיא קריסטליכע קירכע אזוי פאר זייא? האט געפרעגט בעוואונדערט דער לויער ע. ראָזענטהאל.

וואונדערט זיך נים! דיא קריסטליכע קירכע האלט זיך וויא אויף היהנערשע פיסלאַך, און האט מורא אפילו פאר א שוואכע האנד. זיא האט נים אונטער זיך קיין פעסטען באָדען. א קריפעל איז איממער בעליידינט, און עס דוכט זיך איהם שטענדיג אוים, אז מען קוקט אויף איהם, מען לאַכט פון איהם, וואס זיינען אָבער דיא אידען בייא דיעזעס שולדיג? אויב מיר זאָללען זייא חלילה לאָזען פערברענען אין דער פרייער אמעריקא, וועט דאס זיין א חילול השם און א שאַנד־פלעק פאר דער גאַנצער אידישער וועלט. נים פערגעסט וואס וועט מען זאגען אין יוראָפּ עס איז זאָגאר שוידערליך צו טראַכטען.... און דער לויער עליאס ראָזענטהאל האט אנגענומען דיא קיים.

דער קלאָפּ מיט'ן האמער האט בעגאַבריכטעט דעם עולם אז ווישאָרוש מר. בּרען איז געקוממען און אין קאורט איז געוואָרען שטיל.

דער קריסט אנטאָני קאָמפּבּטאָק אין בּעגלייטונג פון אידישע משומדים־להכעים־בּאנדע האבען מיט חוצפה און מיט שפּאָט פאָרגעפיהרט דיא צווייא געבונדענע ניעדערגעשלאָגענע אידישע אָרימע ארעסטאנטען פאר ווישאָרוש בּרען....

קיין איינציגען קרעכץ, קיין איינציגען זיפץ האט מען פון זייא נים געהערט. אזוי זיינען אמאָל אויך געגאַנגען מיט שטאָלץ און מוטה זייערע עלטערפאטערס צום „געזעצליבען" פייער, אונשולדיג צו פערברענט ווערען פון דער שפּאַנישער אינקוו־יזיציאָן.

נאָר וויא באלד דער קריסט אנטאני קאָמפּסטאָק מיט דיא משומדים האבען

זיך פרלויבט איבערקעהרען דיא געבונדרענע (קיא אנר א סידור) מיט'ן פנים צוריק האט זיך דע־הערט אין קאורט א שרעקליכער פראָטעסט.

דאס האט שוין געפראָטעסטירט אינסטינקטיוו דער „כלל אידי" דער איד פון אללע קלאססען" אין דיעזעס בעליידיגונג פון דיא צווייא ארגעטירטע אידישע רעלר־ניגזע היסטאָרישע ביכער (איינע „מעשי תלוי" אויף העברעאיש און דיא צווייטע „ישוע הנוצרי" איבערזעצט פון דער ערשטער אויף זשארגאָן) האט זיך אָפגעשפיגעלט אייך א בעליידיגונג בייא יעדען אידען אין זיין פערזעהנליכע הערץ פון דעם לעצטען אנטיסעמיטישען וועלט קלאפ.

אין דעם „געזעצליכען" פערברענען דיא צווייא אידישע ווערקע האבען אידען דערפיהלט דעם בעקאנטען פייער פאר וועלכען א איד שפרינגט אָפ דורך איינ־סטינקט.... און אין קאורט איז געוואָרען א איבערקעהרעניש.

דער האממער האט אבער באלד געמאכט א אָרדענונג און דער רזשאָרזש ברען האט אויסגערופען:

מר. א. קאָמפסטאָק ענגעסט לויער עליאס ראָזענטהאל.

ישוע הנצרי אין עססעק מארקעט קאורט.

ודע מה שתשיב........

אין קאורט איז געוואָרען שטיל.

עס זיינען ערשיענען: דער קריסט אנטאָני קאָמסטאָק, דער פאָרשטעהער פון דיא "Society for Supression of Vice" און דער עקספערט סאלאָמאָן ראָזענטהאל, רעפרעזענטעד פון לאָיער מר. עליאס ראָזענטהאל, אלס פאָרשטעהער פון דער אידישער דיטע.

(א. קאָמפסטאָק צום רזשאָדזש) איך פערלאנג א רזשאָדזשמענט, צו פערניכטען דיא אידישע ווערק „ישוע הנצרי."

רזשאָדזש ברען. וואס איז דיא אורזאכע?

א. ק. ווייל זיא איז א אונמאָראלישע.

רזש. צום לויער עליאס ראָזענטהאל. וואס ווערט איהר זאָגען דאגעגען?

ל. ע. ר. איך זעלבסט, אלס ניט קיין אָרטהאָדאָקס, בין איינשטימיג מיט'ן מיינונג פון מר. קאמפסטאק, אז עס וואלט ווירקליך זייער רעכט געווען צו פערניכטען אזעלכע ווערקע. איך וואלט אונטערגעלעגט דעם ערשטען פייער, צו פערניכטען דיא אידישע ווערק „ישוע הנצרי," מיט נאך אזעלכע קריסטליכע ווערקע, וועלכע, אויב זיי זיינען ניט בעסער, זיינען זיי נאך פיעל ערגער, און אויך שעדליכער פון דעם

„ישוע הנצרי,“ ליידער, איז דאס נים אין אונזער קראפט צו סהאן, ווייל אונזער טאלערענטע, אמעריקאנישע קאנסטיטוציאן ערלויבט דאס נים. דיא ווערקע „ישוע הנצרי,“ אדער „מעשי תלוי,“ זיינען רעליגיעזע־היסטאָרישע ווערקע, חיינט וואס מאכט שוין אוים, אויב עס ווען זיין מיט איין זאלכעס ווערק מעהרער!

א. ק. ווער רעדט דאָ וועגען גלויבען, דיא ווערק איז א אונמאָראלישע און נים קיין רעליגיעזע.

ל. ע. ר. מר. קאמפפסטאק! פערשטעהט איהר דיא העברעאישע ליטעראטור?

א. ק. אה, ניין!

עקספ. ראָזענטהאל. דאס איז דאָך זעהר קאָמיש. ווען א מענש, וועלכער פערשטעהט נים קיין העברעאיש, אויך נים דיא העבראישע ליטעראטור, זאל זיך נאָר ערלויבען צו שפיעלען א ראָליע פון א צענזור, און קריטיזירען, א אלטעס אידישעס העברעאישעס ווערק, וויא דיא „מעשי תלוי“ איז!

ל. ע. ר. מר. קאָמפפסטאָק! פעריכטיים איהר דשארנאָן!

א. ק. איך בין נים קיין פיאָלאָג, און איבעראל וואס איז דאָ צו פערשטעהן איך אנערקען דיא ווערק אלס אונמאָראלישע און נאָר.

עקספ. וואס הייס „וואס איז דאָ צו פערשטעהן?“ יעדערער וועלכער נעהמט קריטיזירען „מוז דאָך“ אמוועניגסטען וויסען זיין פאך, און זיין א ספעציאליסט. מען דערצעהלט א פאקט אז ווען א ספעציאליסט א שוסטער האט בעקומען א דאנק ביי א גאללעריע פון בילדער אויסשטעללונג, פאר זיין ריכטיגע קריטיק, איבער א פעלשונג, פון דעם שטיבעלקנייטץ אויף א מענער בילד, איז ער שוין נעקראָכען זאָגאר אייך א דעה זאָגען וועגען דיא אויגען פון דאס בילד. און געוועהנליך דאָרט האט ער נעטראָפען וויא א בלינדער פערד אין גרוב. מר. קאָמפפסטאָק! דאס ווערק איז נים קיין שטראססען־וואנדערין מיידעל אויף דיא בויערי, אויך נים קיין אונמאָראלישעס בילד, וועלכעס איז לייכט צו ערקענען. דיא ווערק איז א היסטאָריש־רעליגיעזע ווערק, מיט א פרינציפ, און א טענדענץ, אונאָרדענטליכע לייטע, האבען בענוצט אייער אונוויסענהייט אין דער העברעאישער ליטעראטור, און האבען אייך אריינגעפיהרט אין א בלאָטע צו נוצען פון זייערע אייגענע שמוציגע ביזנעס. מיר בלייבט מעהר נים איבער אייך חיא צו בעדויערן.

א. ק. ביטטע, וועגען דיעזעס זיך נים צו בעאונרוהיגען, איך פערשטעהט ש־מיין פאך זעהר גוט.

ל. ע. ר. מר. קאָמפפסטאָק! זייט איהר א קריסט?

א. ק. איז וואס?

ל. ע. ר. מען דארף נאָר ניט בעזיצען דעם גרויסען קונסט פון א ערפאהר־רענעם לויער, אום צו פערשטעהן וואס דאָ קומט פאָר. יעדערער קען זיך יעצט אר־בערצייגען, אז דיא ווערק ווערט פראָצעסירט ווייל זיא איז געגען קריסטענטהום. דער אויסדרוק איז אבזיכטליך פאר כלאמר׳שט „אנטמאראליש״ ווייל מען דארף דא אויסמיידען אונזער קאָנסטיטושאן, וועלכע איז געגען אזעלכע פראָצעסען. מר. קאָמסטאק ארביימעט דאס זייער סמארט.

א. ק. איך פראָטעסטיר געגען אזעלכע בעליידיגונג.

ל. ר. איך האב אבער בעוויזען.

א. ק. צייגט זיי אויף.

ל. ר. ווען דיא ווערקע וואָלטען פערהאפטעט געוואָרען פון א אנטמאראלישען שטאנדפונקט וואָלטען דאך ביי דיעזעס ניט געהאט צו טהאן דיא משומדים־באנדע, ערשט נעכטען האבען די געוואָלט סעטלען מיט מיר דיא קייס נור מיט איין בעדינ־גונג, אז מען זאל זיי ארויסגעבען דיא פערזאָן, וועלכע עס האט איבערזעצט אויף זשארגאָן „יהשוע הנצרי״ פון דעם העברעאישען „מעשי תליו.״

א. ק. דאס האט מיט מיר ניט צו טהאן איך פערלאנג דיא ווערק צו פער־ניכטען אלס אונמאראלישעס.

ל. ר. דאס הייסט איהר האט געוואָלט זאגען „אונקריסטליכעס.״

רוש. ברענן צום ל. ר. מיט וואס קענט איהר באמת בעווייזען אז מר. קאָמס־סטאק האט פערבימען זיין ראָללע ?

ל. ר. ווייל מר. קאָמסטאק אלס קריסט פערהאפטעט נור א אידישעס ווערק ווען זאלכעס א קריסטליכעס לאָזט ער צורוה. דאס איז דאך באמת א סקאנדאל, אז פאר דעם זעלבען פערברעך זאל מען איין בוך ברענען און דיא צווייטע קושען.

א. ק. נור א אידישעס ? צייגט מיר אָן אויף אירגענד זעלכעס א אנמאראַ־לישעס ווערק און איך קאָנפיסציר זיא באלד.

ל. ר. איך צווייפעל ! און אט איז אייך באלד א בעווייז, אז איהר וועט דאס ניט טהאן. פאר אונז ליעגט דאָ אויפן טיש אויך א רעליגיעזע אונמאראלישעס ווערק, בימטע זיא צו פערהאפטען.

אלע תאבען אָנגעווענדעט דיא בליקען און מען האט דערזעהען אויפ׳ן טיש ליגענדיג דעם New Testament דיא קריסטליכע תורה (ביטטע צו געדענקען אז אין גאנצען ערצעהלען ווערט דער ניו טעסטאמענט ווערען בעמערקט מיט דיא בוכשטא־בען (.N. T

א. ק. (מיט א איבערראשטער שטימע) מר. ראָזענטהאַל איהר האָט ניט קיין רעכט צו שפּאָטען איבער .ד. א.

ל. ר. (מיט א איראָניע) איך מאַך ניט קיין שפּאַס איך מיין דאָס גאַנץ ערנסט און ווענען דאָס רעכט מר. קאָמפּסטאָק האָט ניט קיין אנגסט איך ווייס שוין מיין פאַך זייער גוט איין זאַך וועט דאָסמאָלס אפשר ווערן אונבעקוועם עס וועט ניט זיין ביי וואָס צו שווערען.

א. ק. (מיט כעס) איך פערלאַנג א דזשאָדזשמענט צו פערניכטען די ביידע אידישע ביכער.

ל. ר. מיט א קריסטליכעס צוזאמען יא!

חיש. ברען. מר. קאָמפּסטאָק גיט מיר אייערע בעווייזע אז דאָס בוך איז אַ אומאָראַלישע.

א. ק. איך האָב דאָ מיינע עקספּערטען.

עס האָבען זיך א שאָט געטהאָן א גאַנצע באַנדע אידישע משומדים און האָבען דערלאַנגט איבערגעזעצטע ציטאַטען אויף ענגליש פון דער „מעשה תלוי.“

אין קאָורט איז געוואָרען א איבערקעהרעניש, עס האָט געוועדערט! אידען האָבען געפּראָטעסטירט געגען אזא בעליידיגונג. דאָ האָט מען בוכשטעבליך דערזעהן, אז די אידישע רעליגיעזע ווערק ווערען פּראָצעסירט ווייל זיי זיינען געגען קריסטענטהום.

די משומדים האָבען פערנומען זייערע פּלעצער און האָבען געקוקט אויף די אידען מיט פעראַכטונג.

ל. ר. (צו איינעם פון זיי) זייט איהר א געבאָרענער איד?

דער מיססיאָנער. יא אבער יעצט בין איך א קריסט

ל. ר. דאָס הייסט א משומד?

מיסס. (מיט חוצפה) איז וואָס?

ל. ר. איך וואָלט וועלען וויסען וויפיעל געלט האָט איהר גענומען צנאָב ביי דעם הייליגען בוים, ווען איהר האָט געמאַכט אָט די גאָט-ביזנעס. דען איך אלס ערפאַהרענער מאַן, האָב ניעמאלס געהאַט דאָס געלעגענהייט צו זעהען א אידישען מיססיאָנער ער זאָל ניט נעהמען עטוואָס צונאָב ביי דיזען בוים.

אין קאָורט האָט אויסגעשאָסען א געלעכטער און דער האַמער האָט געמוזט קלאַפּען אום צו מאַכען אָרדענונג.

א. ק. (אין אויפרעגונג) צום דזשודזש, יור האָנאָר! איך מוז מאַכען אויפמערקזאַם אז דער לויער ראָזענטהאַל פיהרט די קייס אונערטרעגליך דען וואָס האָבען דאָ צו טהאָן זאָלכע פראַגען מיט דעם פּראָצעס.

ל. ר. (מיט א בעשלאָסענע שטימע) מר. קאָמפּסטאָק! איהר האָט א גרויסן מעות; דיא פראַגען האָבען יא צו טהאָן מיט דעם פּראָצעס, דען אייערע לייטע וועלכע; אָדער זייא האָבען אייך אהער געבראַכט אָדער איהר האָט זייא אהער געבראַכט זיינען משומדים להכעיס....

חש. ב. מיט וואָס?

ל. ר. דאָס קען אונז שוין ערקלעהרען דער עקספּערט מר. סאַלאָמאָן ראָזענטהאַל.

חש. ב. מר. סאַלאָמאָן ראָזענטהאַל, ווייסט איהר דיא העברעאישע ליטעראַטור אויך ושארנאַן?

עקספּ. ר. יא.

ל. ר. קענט איהר אונז ערקלעהרען דיא ריכטיגע איבערזעצונג פון דעם העברעאישען וואָרט „טמא"?

עקספּ. ר. „טמא" איז דיא בעדייטונג „אונריין".

ל. ר. היינט זעהט וויא אזוי אייערע משומדים להכעיס האָבען דאָס איבערזעצט אין ענגליש „דאָס מאַנאָטליכעס בלוט" בכדי עס זאָל קלינגען אונמאָראַליש, ווען זייא האָבען געקענט איינפאַך שרייבען Unclean און ז. וו. א. ג. מ.

חש. ב. צו דיא מיססיאָנערען, איז דאָס וואָהר?

דיא מיססיאָנערען האָבען געשוויגען.

חש. ב. (צום עקספּערט) קענט איהר אונז ערקלעהרען וואָס פאַר א ווערק איז דיא „מעשי תלוי" און „ישוע הנצרי"?

עקספּ. היסטאָריש רעליגיעזע ביכער.

חש. ב. וויא קומט דאָס וואָס זייא זאָללען זיין אזוי אונמאָראַליש?

עקספּ. ר. דיא אַללע אַלטע אויך נייע רעליגיעזע ווערקע האָבען זייער אונאָבהענגיגקייט און שטעהען דערוויל נים אונטער קיין קאָנטראָל.

חש. ב. וואָס הייסט?

עקספּ. ר. מען דאַרף נים פערגעסען, אז זעהר פיעלע עפּאָכען און יאָהרהונדערטע זיינען שוין אריבער איבער דאָס אלטע ווערק „מעשה תלוי" שפראַכען האָבען זיך ווירקליך אויסגעשלייפט און ענטוויקעלט אי בייא אידען אי בייא קריסטען אָבער דיא רעליגיעזע אלטע שפּראַכען און פראַזען זיינען געבליבען פערגליווערט וויא זייא זיינען נאָך דאַמאַלס געווען און אין דיעזען בעשטייט זייער גאַנצער רייץ און גלאַנץ.

ח. ב. צו זיין שטחית?

עקספ. ר. (מיט אויפרעגונג) ניט דיא װערקע דיזען שמרייבער, שמתינג װאר דאמאלס דיא צייט.....

א. ק. איך פערשטעה דאס ניט, ביטטע צו ערקלעהרען.

עקספ. ר. אהה, מיט פערגעניגען! דאס װאר דיא אנפאנג צייט פון דיא ענטװיקלונג דעס קריסטענטהומס, װאס דאמאלס װאר שמתינג.... איז דאס יעצט צום גרויסען בערויערן געװארען מאראליש ... מען דארף ניט פערגעסען אז דיא „מעשי תלוי" דערצעהלט אונז דיא איינצעלהייטען וויא אזוי מרים דיא מוטטער פון „ישו" האט זיך מודה געװעזען פאר׳ן געריכט פון דיא סנהדרין װעגען דאס בעװאוסטע געהיימע נאכט.... דאמאלס װאר אויך א סעקרעטער װעלכער האט דאס אללעס גענוי פערשרייבען. האט דאס אבער דאמאלס געקענט בערעכענען יענער אלטער סעקרעטער (װעלכער װאר װאהרשיינליך ניט קיין פאליטישער און האט געשריעבען וויא מען זאגט: דאס וואס אויפ׳ן לונג, דאס אויפ׳ן צונג) אז עס װעט איהם אמאל קוממען א אטורסענדער צו קריטיקירען און נאך פאר וואס? פאר אונמאראל! װען דיעזער אונמאראל איז נאר דאמאלס געװעזען דער גרעסטער מאראל, דארפען זיך עפעס שעניערען דיא ביכער פון דאקטוירים, לויערס, און געריכט הייזער מיט זייערע אויסשפראכעס? מען דארף ניט פערגעסען אז עס איז פון דאמאלס אן געװארען נאר א פערקעהרטע װעלט! דער שרייבער פון „מעשי תלוי" האט דאמאלס גענוי אזוי שרייבען, דען װען אנדערש װאלט ער געװיס בעשטראפט געװארען פון זיין דאמאלדיגען צענזור. דען שרייבען אנדערש װאללט דאך דאס געהייסען א ליגען!

א. ק. איך טהוע מיין פפליכט און פערלאנג צו פערניכטען דאס װערק, װייל זיא איז זעהר שעדליך פאר דיא לעזער.

ל. ר. אויב איהר ווינשט דאס מאקע ערענסט איז פאראנען זעהר א ראדיקאלער מיטטעל צו דיעזעס.

א. ק. צום ביישפיעל?

ל. ר. מען זאלל זיא לאזען צו רוה, דען מיט אייערע פראצעססען ארװערטייזט איהר זיי נאך מעהרער. פאר װאס זאללען מיר ביידע א פנים האבען ביים לייטען און דיא אויגען װיא דיא צוויא עקסצעסטרישנע סוביעקטען אז װען איינער האט געמעגנה׳ט אז ער איז יעזוס איז איהם באלד דער צווייטער געקוממען אפלייקענען און האט געזאגט אז מען זאלל יענעם ניט גלויבען, ווייל ער איז דאס זעלבסט נאס, ווייס ער דאך געװיס אז יענער איז ניט קיין יעזוס.—.

א. ק. איך גלויב אז צו זאָלכע ביכער איז נאָר איין מיטטעל, געזעצליך זייא צו פערניכטען און נים אנדערש.

עקספ. ר. איך מיין אז איהר האט שוין יעצט א ביסעל פערשפעטיגט, מיר שטעהן שוין יעצט אויפ'ן שוועל בייא דעם אריינגאנג אין דעם צוואנציגסטען יאהרהונדערט. נאָר קענען מיר עפעס האבען צו דיא נאכפאָלגער פון דעם .N. T וועלכע מוזען פאָלגען זייער תורה וואס הייסט זייא, מאכען קריעג און העצען דיא אונגלויבענדע, נאָר מיט דער אבזיכט צו אדווערטייזען זיך, און דעם .N. T

מיסס. דאס איז א געמיינער ליגען.

עקספ. ר. צו דיא מיססיאָנערען דאָ איז דאָך נים קיין מיססיאָנערישע שוהל וואו איהר מאכט דאס געהאיי פון דעם אידען און מאכט איהם צו שפאָט און געלעכטער אין דיא אויגען. און אויף אללע זייערע פראַגעס ענטפערט איהר נאָר „קומט צו אונז א היים“ ווייל איהר ווייסט אז דער איד וועט צו אייך א היים נים געהן, און איהר מאכט איהם נאָר צום נאַר. אללע אייערע שולען־קירכען זיינען געמאכט נאָר צוליעב ביזנעס און העצערייען געגען דעם אידען. אללע אייערע קריעג און אינטריגעס איז נאָר צוליעב העצערייען און אדווערטייזמענטס זאגאר דיזער פראָצעס גלויב איך איז ארויסגערופען געוואָרען מיט דעם זעלבען צוועק און נאט אייך בעווייזט. דער .N. T ליעגט דאָ אויפ'ן טיש אין אפאָסטאָל פאולין גלויבט איהר?

מיס. יא, און וואס?

זעהט וואס פילוס דער ערשטער משומד להכעיס דער מיססיאָנער שרייבט „מען זאל העצען און מען זאל ערגערן דעם אידען“ .Romans X. 19

מען זאָל זעהען אדווערטייזען דעם .N. T זאגאר דורך קריעג און העצעריי. .Philippians 15. 16. 17. 18

רוש. ב. וועלכער איז געזעסען דיא גאנצע צייט פערטראכט האט דאָ ערוועקט און האט געפרעגט דיא מיס. איז אים טרו?

דיא מיס. האבען נים געענטפערט.

א. ק. איך האב נים קיין צייט אויסהערען פוסטע פראזען.

ל. ר. מר. קאָמפסטאק! דיא פראגען זיינען נים קיין פוסטע, זיי איבערצייגען דער וועלט דיא סיסטעמע וויא דיא קריסטליכע קירכע פיהרט איהרע ביזנעס. און איהר פיהרט נים בעסער פון זיי. ענטפערט מיר אויף מיין פראַגע וואָרום האט איהר געבראכט נור א משומד פאר א טראנסלייטער אהער אין קאָורט, ווען איהר אלס רושענטעלמען האט געדארפט בעסער ברייגגען א אידען! איך מיין

ראמאַלס וואלט איהר דאָך פערהינדערט דעם לעצטען חשד פון בוך. אז איהר מיינט דאָ העצען קריסטען נעגען אידען.

קאַמפּסמאַק האט נים נעוואוסט וואס צו אנטוואָרטען.

ל. ר. מר. קאַמפּסמאַק! אזעלכע חעצערייען בלאָזען אויף א פייער פון רעלי־ניאָן אין אונזער שטילעם לאנד. איהר ווייסט גאנץ גוט, אז דאָ קומט נים פּאָר א פּראָצעס ווענען א אלטעם קליינעם רעליגיעזעם אידישעם ביכעל, וועלכעס איהרווילט פערברענגען צו להכעיס מאהן דאס אידישעם ליטעראטור. ניין! איהר ווייסט, אז דאָ נעהט פּאָר א פיעל וויכטינערער פּראָצעס, דען אין דעם פּרינציפּ פון דאס קליינעם ביכעל איז פערוויקעלט דער סימבאָל פון גלויבען. דער גלויבען פון אנדערט־האַלבען מילליאָן אידישע אמעריקאנער אָרענטליכע בירגער, וועלכע האבען ענטלאָ־סען זייער היימאטה אין יוראָפּ אום נים צו פערפאָלגט ווערען דורך אזעלכע ביכער.

מר. קאַמפּסמאַק! איך זעה אין דאָס פערברענגען פון ריעזעס בוך דעם ערשטען פייער פון דער ספּאַנישער אינקוויזיציאָן, דאָרטען האט מען אויך נעמאכט אין אָנ־פאנג פון פערברענגען רעליגיעזע ביכער און נאכהער האט מען שוין געברענט מענ־שען אויך. נים אין א צייט פון דעם ברענענדען אנטיסעמיטיזום אין אזיע, אפריקא און יוראָפּ דארף זיך אונזער פרייע אמעריקא בעשעפטיגען מיט אזעלכע פּראָצעססען דאס איז א שאנד־פלעק פאר אונזער פרייעס לאנד.

קאַמפּסמאַק האט זיך אכאפּנעטהאן, אז ער ווערט דאָ בעזיענט. ער האט זיך באלד ערמונטערט און האט נעזאגט מיט א נאאיווע מאסקע.

איך מהו אין ריעזען נור מיין פפליכט, אלס פאָרשטעהער פון מיין סאָסייטע און פערלאנג א רזשאָרשטענט צו פערניכטיגן דאס בוך „ישוע הנצרי“, ווייל עס איז נים קיין רעליגיעזע בוך און נור א נאָוועלע, וועלכע רעדט ווענען שכרות, ליעבע און אונמאָראל....

אין קאָורט איז ווידער געוואָרען א פּראָטעסט.

נאָה פון אָנפאנג־אָן בייא דעם ארעסט פון דיא רעליגיעזע ביכער איז נעגאנ־נען איבעראל שטאָדט א סלוך אז א טהייל פון דער אמעריקאנישער קירכע ווילל בע־נוצען דיא אומשטענדען פון דעם אללגעמיינעם אנטיסעמיטיזמוס צו מאכען דאָ אין אמעריקא פריהער פּאָן איבער׳ן ישוע הנצרי און נאכהער א רזשאָוק אין קאורט צו פערקלאגען אויך דעם תלמוד אין.... אונמאָראל. דער אָנהייב דארף זיין פון דאס ווערק „מעשי תלוי“....

דיא בעשלאָסענהייט מיט וועלכעס א. קאַמפּסמאַק איז דא ווייטער אמאָל ערשיינען אנמאהנרינ׳ אויף זיך דיא נאאיווע מאסקע. האבען אנגעטריבען צו ערהי־

נעה דעם עולם אויף דעם ל. ר. אויף דעם עקספ. אז דיא זאך קען זיין ריכטיג, און דערפאר האט דיא עקספערימיזום אנגענוממען דיא שטרענגסטע מיטלען צו קעמפפען מיט אללעם וואס ועט זיין מעגליך אום צו בעפרייען דאס בוך.

עקספ. ר. מיט'ן ל. ר. האבען עפעס איבערגערעדט צווישען זיך און דער ל. ר. האט בעקוממען א ליסטע פון עקספ.

ל. ר. ווער עס קען מיך, דער ווייס, אז איך האב ניעמאלס אנגעריהרט דאס עהרע געפיהל פון דעם צווייטענס גלויבען. נאר יעצט גיב איך אויף אויף א ווייל דיעזען הייליגען פרינציפ. צו דיעזעס האט מיך געבראכט מר. קאמפפסטאק. מיין הייליגע פפליכט צו פערטהיידיגען מיין קליענט גיט מיר דאס רעכט צו בענוצען אלעס, זאגאר דעם .N. T מיט וועלכען איך וועל איבערצייגען אז רעליגיעזע ווערקע מעגען שרייבען אונמאראל.... און דיא הייליגע זייערע מעגען פרעססען, זויפען, ארום שלע־פען זיך מיט פרוי....

א. ק. דערלאזט ניט ענדיגען און ווענדעט זיך צום דזשאדוש.

יור האנאר! איך פערלאנג ניט צו לאזען קיין קאמענטאריע אדער אירגענד וועלכע א קריטיק איבער'ן .N. T אין קאורט, דען דאס וועט הייסען געגען געזעץ.

ל. ר. (מיט אויפרעגונג) דאס איז א געמיינער טריק, זאלכע דינים עקסעסטי־רען נאך ניט גליקליכער ווייזע אין דיעזעס לאנד. מיר אידען זיינען ניט קיין אנגריי־פער, מיר זיינען נאר דיא פערטהיידינער. גיבט עס דען א געזעץ זאגאר אין אפריקא אז דעם פערטהיידינער זאלל מען פערבינדען דיא הענד און פערשטאפען דעם מויל!

דזשאדוש ברען (נאך א לאנגער פויזע) מר. קאמפפסטאק! ענטשולדיגען זיא מיר, עס וואר ווירקליך אמאל אזוי א דין, עס גיבט נאך יעצט אין אייניגע סטייטס אזא לאח, אבער אין סטייט ניויארק עקזיסטירט שוין מעהר ניט דיא לאח. מר. ראזענטהאל האט דאס ווארט.

א. ק. (מיט כעס) איך פראטעסטיר!

דער דזשאדוש האט פערשריעבען זיין פראטעסט און דער פראצעס האט זיך אנגעהויבען מיט א פרישע אנשטרענגונג. דיא מיסיאנערן זיינען געקומען אין א גרויסע בעוועגונג. זאגאר אין קאורט האט מען עפעס אינסטינקטיוויש פערשטאנען, אז דא וועט פארקומען א וויכטיגער קאמפף.

ל. ר. צום עקספ. ר. קענט איהר אונז געבען בעווייזע אז אין .N. T ניבט דאס אויף ערצעהלונגען וועגען שכרות, ליעבע און מיט אונמאראלישע אויסדריקע!

קאמפפסטאק איז ווידער צוגעגאנגען צום דזשאדוש מיט קולות און זאגאר מיט סטראשונקעס.

דער ל. ר. האט אָבער נעקעמפפט וויא א העלד. דיא רעבאַטען זיינען גע־
ווארען שטורמדיג און דאָ האט זיך ווייטער אָנגעהויבען א רעש אין קאָורט נופּא.
דער האממער האט געבראַכט צום אָרדנונג.

קאמפּסטאקס סטראַשונקעס און זיין גרויסער פּול האט אלזאָ אויך גאָר נישט
געהאָלפען.

דיש. ב. צום עקספּ. ר. ווייסט איהר דעם .N. T?

עקספּ. ר. איהר מעגט פרעגען, איך קען איהם אויסווענינ.

דיש. ב. זייט איהר וואהרשיינליך אויך א מיסיאָנער?

עקס. ר. (מיט א בעליידיגטע שטימע). ניין יור האָנאָר! איך האב נאָך
ניעמאלס מיין געוויסען פערקויפט פאר געלט.

ל. ר. קענט איהר אונז אנווייזען אין .N. T דיא ערטער, וועלכעס רעדט
וועגען אתמאָראַל, שכרות און ליעבע?

עקספּ. ר. אלס עקספּערט און קריטיקער קען איך זאגען דיא וואהרהייט, אז
ווען מען נעהמט אראָפּ דיא פאלשע בלומען מיט וועלכעס מען האט פערדעקט דעם
.N. T קריכט פון דאָרטען ארויס דיא דערנער, דארף מען דען מעהר אונמאָראַל־
שעס וויא צום ביישפּיעל, אָט דיא ציטאַטע פון .Matthew XIX. 12.

For there are some eunuchs, which were so born from their mother's womb: and there are some eunuchs, which were made eunuchs of men: and there be eunuchs which have made themselves eunuchs, for the Kingdom of heaven's sake. He that is able to receive, it, let him receive it. Matthew XIX. 12.

ר. ת. עס גיעבען מאנכע סוביעקטען, וועלכע זיינען געבוירען פון דער נאַטור
(סריסים) און ווייבליכעס אין מענליכעס געשלעכט.... מאנכע פערליערען דיער מענ־
ליכעס און ווייבליכעס געשלעכט דורך אָפּעראַציאָנען פון מענשען....(צום ביישפּיעל
אין דיא הארעמס) און דיא יענינע וועלכע קענען איבער זיך זעלבסט מאכען דיא
אָפּעראַציאָן.... אָט דיא געהן גלייך אין גן־עדן....

Having a golden cup in her hand full of abominations and filthiness of her fornication: Revelation XVII. 4.

דיעזע אונזינינע און שמוציגע ציטאַטע איז אונמעגליך צו איבערזעצען און גע־
בען צו פערשטעהן דיא לעזער....

מיליאָנען קריסטען מאכען איבער זיך, איבער זייערע ווייבער און קליינע קינדער
דאס שענדליכסטע אָפּעראַציאָן יעדעס יאָהר. אָה, שאנדע!

דא האט זיך אריינגעמישט א מיססיאָנער און האט איבערגעשלאָגען דעם עקספערט מיט א פראגע: „גיבט דאס דען נים אויף אין דער אידישער באייבעל אונמאָראלישע אויסשפראכען? דאך האלט מען דעם באייבול פיר הייליג.“

עקספ. ר. זעהט איהר וויא מיר האבען זיך שוין אָנגעהויבען פערביימען מיט דיא טענות. אָבער איהר ווייסט דאָך, אז וויל אין דער באייבול (תנ״ך) גיבט דאס אונמאָראלישע אויסדריקע האט מען אונז אידען טאקי אנגעזאגט, אז „המלמד את בתו תורה, כאילו מלמדה טיפלות“ ד. ה. אז ווער עס לערנט מיט זיין טאָכטער תורה, איז אלץ איינס, וויא ער וואָלט מיט איהר לעהרנען אונמאָראלישע ערצעהלונגען. איהר אבער ווארפט אן אייערע N. T. צו אידען אין דיא הייזער, און נים דאס אָפ, אן אונטערשיעד, צו ווייבער און קינדער. איז דאָס עפּעס אנגענעהם פאר א פאָטער, ווען ער קומט אהיים און זיין טאָכטער, א פריילין, פרעגט איהם, וואָס איז דאָס דער איבערזעץ פון סריס.... פוי שאנדע! אבער איך בעט אייך, נים שטערען מיך.

און דער עקספ. ר. האט ווייטער אָנגעהויבען נעבען ציטאַטען:

1) דאס ערשטע צו וואס יעזוס האט געשטרעבט איז געווען ווין.... ווער ווייס דאס נים, אז נאָר דעם ערשטען פּאָקוס וואָס יעזוס האט בעוויעזען איז געווען, צו מאכען „א פאלשע ברייזעל“ און ארבייטען פון וואסער ווין. John II. 9.

2) יעזוס פלעגט נים אויסמיידען קיין געלעגענהייט צו טרינקען איבערן מאָס, אזוי אז ער איז שוין געווען אומעטום בעוואוסט מיט דעם נאָמען Luke V. 29. „זלל וסבא“ „דער פרעסער און זויפער“ Luke VII.34.

3) ווענען ליעבע; איז נענוג צו זאגען, אז ער האט זיך ערלויבט צו לעבען א גאנצען טאָג אויף דעם רעכנונג פון דיא פרויען „יוחנה“, „שושנה“ און נאך פיעלע אזעלכע, וועלכע האבען איהם אויפגעהאלטען פון זייערע גיטער Luke VII. 8.

4) ער האט געליעבט מרים׳ן מיט איהרע א שוועסטער John XI. 5.

5) צו מרים׳ן איז ער געגאנגען איינגעלאדען אויף דער נאכט צום באָלל, וואו עס איז געווען אויך פערשיעדענע געטרענקע. ער איז געווען צו איהר אזוי צוגעבונדען, אז ער האט זאָגאר פערגעסען דעם גאנצען טאקט און האט בעגאנגען אזא פערברעכען, וועלכעס האט איהם געקאָסט זיין לעבען.

דיא געשיכטע איז אזוי געווען; אין דעם זעלבען אבענד, ווען ער איז געווען איינגעלאדען אויפ׳ן באלל, צו דער שעהנער מרים, וואו עס ווארען אויך פיעלע געטרענקע, האט זיך מרים ערלויבט עפענען א קהל׳שען פלאקאָהן פּארפיומען, אים ווערטה פון 300 גילדען און מיט דיעזען האט זיא געפּארפיומירט יעזוסעס נאַקעטען

קערפער.... און איז צו דיעזען נאָך בענאַננען אַן אומאַראַלישען טריק ; ויא האט
פערטאַנדער געלאָזען איהרע פראַכטפאָללע צעפ, און האט מיט זייא אויסגעווישט
יעזוסעס הרילע לייב.... דיעזע אונמאַראַלישע טהאט האט אזוי אויפגערעגט אללע
יעזוס׳עס נאכפאָלגער, אַז דער אָרדענטליכער יהודה האט אָזש אויסגעשריען : בער־
טרוג ! ניעדערטרעכטינקייט ! אזוי טהוט דאס דער יעניגער, וועלכער הייסט דעם
צווייטען אונטערשטיצען אָרימע, און ווען עס קוממט צו זיך ועלבסט, פערגינט ער
זיך צו ספענדען 300 גולדען, אויף לוקסוס, אין דער צייט וואס אָרימע לייט שטאַר־
בען פון הונגער ! שטיימש ! אָט דיא 300 גולדען האט מען דאָך בעסער געדאַרפט צו
טהיילען אויף אָרימע לייט ! און דערפאַר איז דאס איהם יהודה געוואָרען א שונא.
Then Jesus six days before the passover came to Berthany, whom he raised
from. There they made him a supper; and Martha served. Then took
Mary a pound of ointment of spikenard, very costly, and anointed the feet
of Jesus, and wiped his feet with her hair; and the house was filled with
the odour of the ointment. Then saith one of his disciples, Judas Iscariot,
Simons son which should betray him. Why was not this ointment sold
for three hundred pence, and given to the poor? John XII. 1. 2. 3. 4. 5.

דער N. T. האט דאָ געזאגט פון יעזוס׳עס וועגען א פשט׳על, אַז מיט דיזעס
האט מרים איהם געבאַלזאמירט צום שטארבען (קוממט אָפער Mark XVI. 1. אונד־
זאגט אויס פון חדר, אז דאס איז א ליגען, ווייל ערשט נאָך זיין טוידט האט מרים
געקויפט געווירץ צו באַלזאמירען איהם.

האט דיא פאָרווירפע פון דעם אָרדענטליכען יהודה אָפגעהאלטען יעזוס׳ען פון
מרים׳ן ? אָה ניין !

מרתא (דערצעהלט ווייטער דער N. T.) מרים׳ס א שוועסטער איז אזוי אויפ־
גערעגט געוואָרען פון אייפערזוכט, ווען זיא האט אונגעפעללינער ווייזע געפונען דעם
88 יעהריגען יעזוסען צחאמען מיט מרים׳ן, און זעהר ניט קיין שעהנע פּאָזע (יעזוס
איז געלעגען אויפ׳ן קאנאַפּע און מרים איז בייא איהם געזעסען צו פוסען....) אַז
זיא האט אָזש אויסגעשריען : „וואו איז דאס דער געזויסען ביי דיר יעזוס אהין גע־
קוממען !“ סטייטש האלטען בייא זיך א מיידעל צו פוסען און ניט אָפּלאָזען זיא פון
זיך ! אויב עס איז בייא דיר ניטאָ קיין יושר דארפסטו דאָך לכל הפחות רחמנות
האבען אויף מיר, קען איך דען אַטענדען אלליין דיא ווירטהשאפט און ארבייטען
שווער און ביטטער ?....

תאט דיא פאָרווירפע פון דער בעליידינטער שוועסטער אָפּגעהאַלטען יעזוס׳ן פון מרים׳ן? אָה ניין!

אָט איז זיין אנטוואָרט:

דוא מרתא בעשעפטיגסט זיך מיט דער ווירטהשאַפט, מרים האָט אָבער אַ טשאַנדש געהאַט ערווערבען דיעם בעסערען חלק.... Luke X. 39. 42.

יעזוס האָט געהאַלטען אין איין ׳שלעפּען שדים פון דער שעהנער מרים׳ן (Luke VIII. 2, Mark XVI. 9. וויא אזויא זיינען דיא שדים אריין אין פון וואנען ער האָט זייא דאָרטען געשלעפט שרייבט ניט דער N. T.) איין זאך איז מיר אָבער ׳אַ בעקאַנט, אַז זאָגאַר דעם אייזיל צו רייטען האָט איהם מרים געגעבען, און אין דער געהיימער נאכט איז ער ארעטירט געוואָרען ניט ווייט פון מרים׳ס וואוינונג....
(Luke XIV. 29. 30. 31. John XI. 1. Luke XXII. 39.)

וועגען היילינגען פּעטרוס׳ן, אויך וועגען יעקב׳ן, יעזוסעס ברודער איז גאָר ניטאָ וואס צו ריידען. זיי האָט פּאול געחאַפּט וויא אזוי זיי שלעפּען זיך ארום מיט פרויען.
1 Corint. IX. 5.

און דאָך בעקיממערן זיך אידען זעהר וועניג מיט דיעזעס צו ענטדעקען שולען צו פערנעהמען אהין קריסטליכע קינדער אויך דערוואקסענע מענער און פּראָפּאגאנדירען פאר זייא יודענטהום און צו בעליידיגען דעם קריסטענטהום.

דיא ציטאטען פון דעם יעוואנגעליום זיינען געלייענט געוואָרען און האבען גערמאכט אַ שטארקען איינדרוק אויף אלע אנוועזענדע, סיי אידען סיי קריסטען. דאָ איז געוועזען ארויס צו זעהן אַז דיא קריסטען וויסען איבעראל ניט דעם N. T. דען זיי האבען ניט געגלויבט ביז וואנען זייא האבען זיך ערדינערט.

מעהרער פון אללעמען האבען דיא ציטאטען איבערראשט דעם חשאָרזש ב. וועלבסט, ער האָט זיך פערטראכט און אויף זיין געזיכט האָט זיך אויסגעדריקט אַ מינע פון ערשטוינונג.

רזש. ב. צום עקספּ. ר. קענען זיי געבען אַ ערקלעהרונג, וואָרום האָט מען אָפּגעדרוקט אָט דיעזע 2 אנטי־קריסטליכע ווערק „מעשי תלוי" און „ישוע הנצרי."

עקספּ. ר. עס איז שוין העכער פון צעהן יאָהר, אַז דיא אידישע בעפעלקערונג דאָרט מאָן ווערט בעלעסטיגט דורך אַ ביזנעס באנדע פון אידישע מיססיאָנערן, הונדערטע קינדער פון דיא נרינע איינגעוואנדערטע אידען, זיינען פערנאַררט געוואָרען צו דיא מיסיאָנערן דורך קענדי און זיי זיינען בעפרייט געוואָרען נור נאָך אַ שווערען קאַמפּף פון דאקטאָר רעוו. פּרייריא מענדעס מיטן מיטהעלפער מיסטער טכתאלטער. נאכדעם ערשט, אַז זיי האבען ארויסגענומען אַ וואָרענט און האבען

שין נעהאלטען פייא אָנהויבען א פראָצעס. יאָהרענלאַנג אז דיא זעלבע באַנדע מיסיאָנערן טהוען נור און העצען קריסטען נעגען אידען דורך א קאָמעדיע מיט א קריפעל, וועלכען זיי פיהרען ארום איבער דיא גאסען אין פילאדעלפיא*) און מאַכען אן סקאַנדאלען און אונרוהען.

• ווען אָט דיא באַנדע, האט אָבער אָנגעהויבען אָנצואווארפען זייער העברעאישן N. T. צו דיא אידען אין דיא טענעמענטס הייזער פון ניויאָרק, האט דיא אידעשע בעפעלקערונג נים געקענט אויפזוכען קיין אנדער מיטעל און האט אָפגעדרוקט דעם „מעשי תלוי" אויך אויף העברעאיש אלס פראָטעסט.

דער גרעסטער פרינציפ צו פערשפרייטען קריסטענטהום איז בעוואוסט געוואָרען אין N. T. נור דורך העצערייען נעגען דעם אידען, רייצען זיך מיט איהם אונד ערנערען איהם. אָבער נור דורך טוינעניכטצען, יא. ווער וויל דאָס ערשיינען אלס טוינעניכטס, אלזא מאכט דאס דיא קריסטליכע קירכע מיטן אידען. זיא האט אויסגעקליעבען דעם אידען זעלבסט, אז ער זאָל דאס פיגורירען אלס טוינעניכטס.

געוועהנליך האבען מאָקי נור טוינעניכטסען פערקויפט פאר געלד אלעס היר־ליגעס און זיינען געוואָרען מיסיאָנערן. און זיי ערגערן דאס דיא אידען.

ווען דיא מיסיאָנערן (דיא שאנדע פלעק פון יודענטהום) האבען נאכהער אָנ־געוואָרפען זייער ושארנאָנישען N. T. צו דיא אידען האבען אידען דעמזעלבען פראָ־טעסט אויך געמאכט דורכן „ישוע הנצרי" אויף ושארגאָן און דורך דעם איז דאס ענטשטאַנען דיעזער טרייל.

• מיס. (מיט געמאכטען כעס) דאס וואס דער עקספ. זאָגט, איז א געמיינער לינען. אזעלכע פרינציפען זיינען נימאָ אין N. T.

עקספ. דאס האט געזאגט דער ערשטער אידישער משומד להכעיס פולוס און ווענען איהר מוזט דאָך זאָגען, אז איהר גלויבט, דען ווען נים בעקומט איהר מעהר נים איין סענט פון דער קריסטליכער קירכע. נאט לייענט זיינע ווערטער.

I will provoke you to jealousy by them, that are no people and by a foolish nation I will anger you. Romans X. 19.

און אין וואס איז בעשטאַנען אין גאנצען פאולס קראפט, אויב נים אין אויפ־העצען דיא היידען נעגען דיא אידען? האט דען נים פאולס זעלבסט בייגעוואָהנט ביא זאלכע געשלעגע וואו ער האט געקוואָלען און אפלאָדירט? The Akts XVIII 17.

א. ק. דיא ווערק האב איך אררעטירט אלס אונמאָראלישעס.

*) יעצט איז דער קריפעל געבראכט געוואָרען קיין ניו יאָרק, אום צו מאכען דיעזעלבע אונרוהען דורך ערגערן דיא אידען.

ל. ר. א בעווייז אז דיא ווערק איז ארדעמירט געוואָרען, ווייל דיא איז געגען יעזוסען און ניט ווייל זיא איז געגען אונמאָראל, קען אונז איבערצייגען דיא זעלבע ווערק, און דער זעלבער „מעשי תלוי" מ'ט'ן נאמען „תלדות ישו" וועלכער איז גע־דרוקט אין צווייא אויסגאַבעס אויף ענגלייש בייא דיא Truth Seekers Society.

דאָרטען האט אָבער מר. קאָמפּסטאָק ניט ערוואַנט אָנצוהייבען מאכען א פּראָצעס, ווייל אין דער סאָסייעטי זיינען יענקעס און דער פּרעזידענט איז מר. אינ־גערסאָהל און ניט קיין דאנטאונער אידען. איך פּראָטעסטיר געגען אזוי א בעהייוו פון מר. קאָמפּסטאָק. דער אררעסט פון דאס אידישע ווערק איז אן אוננעהייערע בעליידיגונג געגען אידען. אידען אלס אָרדענטליכע אמעריקאַנער בירגער האבען עס ניט פערדיענט. איך ביטטע דיא ווערקע „מעשי תלוי" און „ישוע הנצרי" צו בע פרייען.

מיסס. איז דען דער N. T. ערנער וויא אן איינפאַכער אדווערטאייז? ווייל מען ניט, לייענט מען ניט, אָבער איבער דיעזעס צו מאכען א פּאַסקוויל בוך וויא דיא „ישוע הנצרי" איז, איז א גרויסער פערברעך.

עקספּ. ווען דער N. T. וואָלט געווען ניט שעדליך, וואָלט דאס דאָך דעם אידען ניט געהארט.

מיסס. דער N. T. איז שוין א שעדליכעס בוך אויך?

עקספּ. יא! און זעהר א שעדליכעס. און דעריבער ווילען מיר אז מען זאָלל איהם אונז ניט אָנוואַרפען, דען זאָנאר אָרדענטליכע קריסטען ווארפען שוין איהם ארוים.

מיס. איז א בוך און וועלכעס איז געזאָגט אז מען זאָלל בענטשען א שתא און אָנקאָרמענען א הונגערינען א שעדליכעס בוך?

עקספּ. ווען אָט דיא פּרינציפּען וואָלטען געשטאַמט פון א הומאַנען שטאַנד־פּונקט דורך גוטסקיים, אָבער ניט צוליעב ראַכע שום שונא.

מיס. וואס רעדט איהר? דאס איז דאָך לעבערליך!

עקספּ. ר. אָט דאס איז דאָך טאַקי דער נידערינער פּרינציפּ פון N. T. דער פּרינציפּ פון דאס שעדליכעס „צבוע־טסטווא" אז זאָנאר און זיין וואָהלטהאַט שטעקט אויך ניפּט פון נקמה. אין אייער הייליגען פּאולוס'ן גלויבט איהר? לעזט און איבערציינט זיך.

Bless them which persecute you, Dearly beloved, avenge not yourselves but rather give place unto wrath: for it is written, Vengeance is mine; I will repay, saith the Lord.

Therefore if thine enemy hunger feed him; if he thirst, give him drunk; for in so doing thou shalt heap coals of fire on his head: (Romans XII. ·14. 19. 20.

אלע אָנוועזענדע זיינען איבערראַשט געוואָרען פון דיעזען גרויזאמען דאָקטאָרין. רער רושאָרזש האט נים געוואָלט גלויבען. און ווען ער האט זיך איבערציינגט, האט ער געמאכט א גרימאססע פון בעוואונדערונג פון .N. T צבוע־אמסמוע.

ד. ה. ווילסטו, אז גאָט זאָל זיך נוקם זיין (ראכע נעהמען) פון דיין פיינד, מאָ בענטש איהם. דען מיט דיעזען וועסטו מאכען א גרויסען פלאץ פאר דער פירכטער־ליכער נקמה פון גאָט, וועלכער וועט זיך שוין שטארק נוקם זיין אָן איהם.

און ווען דוא ווילסט שיטען פייערדיגע קוילען אויף דעם קאָפּ פון דיין פיינד, מאָ גיב איהם עססען, אז ער איז הונגעריג.

וואו איז דאָ דער מאָראל !

דאס זעלבע קומט אויס פון דער צבוע־טסקע קנאקענדע פראזע „שטעל אונ־טער אויך דיא לינקע באקע אויב דוא האסט געקראָגען א פאטש אין דער רעכטער". אין פלונ איז דאָס א שעהנע אידעע. נור באלד זעהט מען ארויס דעם רעזולטאַט. אויך דאָ איז איינגעוויקעלט א אונגעהייערע גרויסע נקמה.

אט איז דיא ווערטער פון .N. T

And if thy right hand offend thee, cut it off (Matthew V. 30.)

ד. ה. אויב דיין רעכטע האנד האט געזינדיגט, דארף מען זיא באלד אָפּהאקען !

קומט דאָך אויס, אז אויב מען שטעלט אונטער דיא צווייטע באַק, צו דער צווייטער האנט קומט דעם פּאטשער אָפּהאקען ביידע הענט.

היינט וואו איז אויך דא דער מאָראל ? עס וואָלט דאָך פיעל גלייכער געוועזען ער זאל חאפּען א פאטש און זיך בעסער אָפּטראָגען, וואָלט דאָך דער פאטשער אמווייניגסטען געבליעבען מיט איין האנט. משה הייסט נים אונטערשטעלען דיא צווייטע באַק, נור ער הייסט אבער אָן שום צבוע'טסטוואָ העלפען און נים האססען נים דעם שונא און נים דעם פיינד.

If thou meet thine enemy's ox or his ass going astray thou shalt surely bring it back to him again.

If thou see the ass of him that hateth thee lying under his burden, and wouldest forbear to help him, thou shalt surely help with him. (Exodus XXIII. 4. 5) ד. ה. ווען דוא וועסט בעגעגנען דיין פיינדס א אָקס

אדער זיין אידיל בלאַנדזשענדיג אין ווענ ביסטו מחויב דיא אומקעהרען צוריק צו דיין פיינד.

ווען דוא ווערסט זעהן, אז דיין שונא'ס (פיינדס) אייזיל איז נעבאך נעפאלען אונטער זיין שווערען לאסט טארסט דוא ניט פערביינעהן, ניט צו העלפען איהם. ניין! דוא מוזט מיט איהם (דיין שונא) מיטהעלפען!

דאס איז שוין עפעס נאָר א אנדער מאָראל! מען דארף ניט פערגעססען, אז דאָס איז נעזאגט נעוואָרען מיט 2000 יאהר פאר יעזוס'ן.

אין קאורט איז נעוואָרען א נערודער, דען אונטערשטעלען דיא צווייטע באק איז דער גאַנצער שפיגעל פון .N. T פאר דיא וועלכע פערשטעהן איהם ניט. און דאָ איז פלוצים דער גאנצער שווינדעל ענטדעקט נעוואָרען. און אז דיא קריסטען קענען ניט אויפוואַרפען דעם אידען פאר „עין תחת עין" ווייל דער .N. T חייסט אפהאקען דיא הענט.

דיא מיססיאָנערען האבען בעטראכט איינער דעם צווייטען און תאבען נאָר ניט נעענטפערט.

א. ק. דער עקספערט מיט'ן לויער זיינען פערוואנדטע, אלזאָ איז דיא עקספערטיזם ניט פון דאס וויכטיגסטע און איבעראלל וואס האט צום טהון דאס אלעס מיט דעד ווערק וועלכעס איז דאך א אונמאָראלישע.

ל. ר. דער עקספערט איז ניט קיין פאַרשטעהער פון דער קריסטליכער זייטע וועלכעס הייסט זיין בלינד און גלויבען אומנעזעהען. דער עקספערט איז א איד, און בעט ניט אז מען זאָלל איהם גלויבען אויף'ן וואָרט, ער ווייזט אייך ציטאטען מיט אָנצייכנוננען פון .N. T און ווענען דער ווערק „מעשי תלוי" האט דער עקספערט נאָך פריהער נעזאָגט אז זיא איז א רעליגיעזע מיט א טענדענץ און א פרינציפּ.

ניט אידען האבען נעמאכט דעם טרייל אָבער דאס קען איך אייך זאָגען, אז מיר וועלען יעצט ניט אויפנעבען דעם טרייל ביז וואנען דאס נעזעץ וועט ענטשיידען צו אידען ערוואַרטעט היער רוהע אָדער אונרוהע אין דער צוקונפט.

דער דזשאָרזש מאניסטער ברען האט נעפיהרט דיא טרייל אונפארטייאיש. דיא גאנצע צייט איז ער נעזעסען ערנסט. רוהיג פלענט ער קאָנטראָלירען דיא ציטאטען פון .N. T און דיא טרייל מיט איהר וויכטיגקייט האט איהם זעהר פּראָינטערעסירט. קאמפּסטאָק'ס בעהייוו איז איהם ניט נעפעלען.

דזש. ברען. עקספערט! איהר האט נעזאָגט אז דיא ווערק „מעשי תלוי" האט א טענדענציע, בּיטטע צו ערקלעהרען.

עקספּ. וויא עס איז בעוואוסט, קומט פאָר אין דער „מעשי תלוי" אז יוסף

מרים'ס פאליטער תתן האט בענטצט דורך מרים'ס נאאיוו, אריין קריכען צו איהר אין פינסטערן צימער, בייא נאכט, אלס איהר חתן יוחנן, וועלכען (יוסף) האט אנגעשטורט און האט פעראוננליקליכט מרים'ן.... אלזא איז דיא טענדענץ; אז א פרייליין טאהר אפילו א חתן צו זיך אין דער פינסטער ניט אריין לאזען.... נאכהער האט יוסף איבערגערעדט מרים'ן מיט קאמפלימענטען, אלזא איז דער טענדענץ; ניב דעם שטן נור איין האר, שלעפט ער שוין צו זיך דיא גאנצע קאפ.... אויך איז דאס א נוטער לעססאן פאר חתנים, ניט אנצושכור'ן זיך.

וויא מען האט ארויסגעזעהן איז דער רוש. ב. געוועזען צופריעדען מיט דעם ענטפער. דאס איז אבער ניט געפעלען געוועזען א. קאמפסטאק'ן, וועלכער האט זיך אנגעהאפט.

א. ק. האב איך ניט געזאגט אז דיא ווערק איז א גאוועלע?

ל. ר. דערמאנט זיך בעסער אן דעם .T. א....

רוש. ב. האט אויך דיא ווערק א פרינציפ?

עקספ. יא.

רוש. ב. ביטטע צו עקספליינען.

עקספ. דער פרינציפ פון דאס ווערק איז דער וויכטינסטער און דער הייליגסטער וועלכער גיבט נור בייא אידען. דאס איז דיא אידישע פלעג פאר וועלבעס אידען קעמפפען און ליידען טויזענדע יאהרען, און דאך לאזען זייא זיא פון האנד ניט ארויס. דער פרינציפ פון דאס ווערק איז א ח ד ו ת ה ב ו ר א (מאנאטאיזום) ד. ה. אז גאט איז איינער, און ליעבט ניט קיין פארטנערשאפט (קאמפאני), אפילו מיט זיין בן יחיד. אז דער אידישער גאט איז; דער „אל אלהי הרוחות לכל בשר“ אונד גיט דער אלהי הבשר.

דער רושארוש ב. האט זיך פערטראכט.

און דערפאר ווערען אידען פערפאלגט טויזענדער מיט יאהרען. אין דעם בעשטעהט דאס זייערע גרויסע זינד....

מיס. איז ניט דער קריסטליכער גאט דער זעלבער?

עקספ. ר. ניין! טויזענד מאל ניין! דער „גאט דער מענש“ איז דער סימבאל; פון פערשקלאפונג איין מענשען, צום צווייטען, דען דיא קעניג וועלכע בוקען זיך צום מענשען־דעם־גאט, בוקען זיך שוין אינסטיקטיוויש צום מענשען דעם פריץ אויך. דאס איז ניט משה'ס גאט, משה'ס גאט איז דער גאט פון פרייהייט. דיא אידישע נאציאן איז אויך דעריבער דיא פרייהייטסטע פון דער גאנצער וועלט, וויל דיא פרייהייטס־געפיהל רינט ביי דער נאציע אין איהרע אדערן, שוין טויזענדע יאהר

רען, מים ועלכעס דיא נאציע שטאלצירט, ווייל אָט דיא ערהאבענע געפיהל פון פרייהייט, איז צו זיי אריבער „בירושה" פון דור דורות.

און דאָס איז דיא אורזאכע וואס פיעלע רעגיערונגס האבען זיי ניט געליעבט און ליעבען זיי ניט. דער N. T. דער אידישער געגנער דער וועלט פערשקלאפענדער קען דיא אידען ניט פערגעסען, אָט דעם חטא פון זייער שטאלצירען מיט זייער „נאציאָנאלע־פרייהייטס־געפיהל." אָט זיינען דעם N. T. ווערטער; אז ווען יעזוס איז געקומען צו דיא אידען אָנבאָטען זיי פרייהייט, האבען זיי איהם געענטפערט; „מיר זיינען אברהם אבינו'ס אייניקלעך, דיא פרייהייט איז שוין ביי אונז לאנג בירושה מיר זיינען ניעמאלס געווען פערשקלאפט צו מענשען, היינט וואס זאגסטו, אז דוא ועסט אונז בעפרייען?

They answered him: "We be Abraham's seed, and were never in bondage to any man" how sayest thou. Ye shall be made free? (John VIII. 33.)

מיס. ראס זיינען נור פראזען.

עקספ. היער איז דער N. T., יעדער קען זיך איבערצייגען, אז מיט אבזיכט רופט אָן דער N. T. יעזוס'ן מיט'ן נאמען Lord, Master (פריץ) בכדי צו בעשיינען מיט דיעזען דעם נאמען פון דעם פריץ בייא דיא קנעכט מען זאָל האבען פאר'ן פריץ דעם זעלבען רעשפעקט וויא מען דארף האבען פאר יעזוס'ן זעלבסט.

מיס. וואס ועט איהר נאָך אויסטראכטען?

עקספ. (מיט אויפרעגונג) אויסטראכטען? לעזט דיא ציטאטע פון N. T. ועט איהר זיך ערזיינערן, אז ניט אומזיסט האט דיא מענשהייט געדארפט קעמפפען מיט'ן N. T. 1800 יאָהר ביז וואנען מען האט פערניכטעט שקלאפעריי.

Servants! obey in all things your masters according to the flesh: not with eyeservice as menpleasers: but in singleness of heart, fearing God: And whatsoever ye do, do it heartily, as to the Lord and not unto men. knowing that of the Lord ye shall receive the reward of the inheritance: for ye serve the Lord Christ. : But he that doeth wrong shall receive for the wrong which he hath done. and there is no respect of persons. (Colossians III. 22. 23. 24. 25.)

ד. ה. קנעכט און שקלאפען! איהר זאָלט פאָלגען אייערע פריצים און פרישר און וואסער, ניט נור מיט חניפה, אום צו בעקומען חן ביי זיי, נור מאקי מיט דיא לעצטע ביסעל שוויס און בלוט, מיט לייב און לעבען, מורא האבענדיג פאר גאָט.

און גאס איהר וועט ארבייטען זאלט איהר ארבייטען שווער און ביטער, אזוי ווי איהר וואָלט דאָס ארבייטען פאַרן „פּריץ" (יעזוסן) און נים פאר קיין מענשען. און גייסט, אז פאר דיעזעס וועט מען אייך בעפּריערינגען.... אויף יענער וועלט (אָה בּוידעל!) דען דאָס דיענט איהר נים דעם פּריץ, נור טאקי דעם „פּריץ־יעזוס'ן." און ווען אימיצער וועט נים פאָלגען וועט ער שווער און ביטטער בעשטראפט ווערן, וואָרום דאָרטען גיבט דאס נים קיין פּאררדאָן!

אין קאָורט האבען זיך אָנגעהויבען הערען שיםפּף ווערטער. דאס איז געווען א פּראָטעסט פון דער ארבייטער קלאססע.

גכט אין גאנץ תורה משה, אויב איהר וועט געפינען דאס מינדעסטע בעפעהל, אז דער קנעכט „מוז ארבייטען" אין געגענטהייל, ווען א קנעכט האט זיך ערלויבט אויסריידען דיא ווערטער; „איך ליעב מיין פּריץ און איננאָריר פּרייהייט" איז ער באלד אַנטערוואָרפען געוואָרען אונטער א שטראָף מיט שאנדע צייכען צום אויער.

And if the servant shall plainly say, I love my master.... I will not go out free: Then his master shall bring him unto the judges; he shall also bring him to the door, or unto the door post; and his master shall bore his ear through with an awl; and he shall serve him for ever. (Exodus XXI. 5. 6.)

און פון דיעזען שטאנדפּונקט קענען נים אידען אנערקענען דעם N. T. ווייל זיי דערקענען נים דאָרטען זייער משיח. אָט איז אייך דער אונטערשיעד אין פאָרשטעלונג דעם אידעאל, פון אידישען ביז קריסטליכען משיח אין בעצוג פון דיא דריי ערהאבענע זאכען; הומאניטי (רחמנות), פּרייהייט און בילדונג.

דער עקספּערט האט שנעל איבערגעגעבען דעם לויער עליאס ראָזענטהאל א ליסטע געשריעבען אין ענגליש און איידער א. קאָמפּסטאק איז ארויסגעטראטען מיט זיין געוועהנליכען „אבושעקשאן" האט דער לאָיער שנעל אָנגעהויבען צו לעזען:

אין קאָורט איז געוואָרען אזוי שטיל אז מען האט געהערט הערען דאס נאָמש פון א פליעג....

אין דער צייט פון לעזען האט זיך דער עקספּ. געווענדעט צום סעקרעטער פון ל. ר. מר. פיאנער, אז ער זאל וואס גיכער אוועקטראָגען א בריעף צו איינעם פון דיא רבּני תּהלים צו ר' יעקב יאָזעף'ן אדער צו ר' חיים יעקב ווידערוויץ און ברייינגען פון דאָרט אנטוואָרט.

The difference between the Christian and the Jewish ideal about Messiah, by reference to Liberty, Education and Humanity.

ד. ח. דער אונטערשיעד פון אידישען און קריסטליכען אידעאל איבער משיח'ן אין בעצוג פון פרייהייט, בילדונג און הומאניטעט.

.HUMANITY (רחמנות)

1) אידען ערווארטען משיח'ן, קריסטען גלויבען אז יעזוס וועלכער איז שוין לאנג געקומען, איז משיח.

2) דער מאראל פון דעם ערווארטעטען משיח בייא אידען איז פריעדען, ביל־דונג, אויך פרייהייט פאר אללע נאציאָנען.

אָט איז דיא ווערטער פון דער באייבול:

Remember ye the law of Moses my servant, which I commanded unto him in Horeb for all Israel, with the statutes and judgments. Behold, I will send you Elijah the prophet before the coming of the great dreadful day of the Lord :

And he shall turn the heart of the fathers to the children, and the heart of the children to their fathers. Malachi IV. 4. 5. 6.

געדענקט אללע אידען תורת משה! מיט דיא געזעצע וועלכעס איך האב אָנ־געזאָגט פון בארג חורב: איך שיק אייך אליה הנביא פאר דעם גרויסען און פירכ־טערליכען גאָטס טאָג.... וועלכער וועט פעראייניגען דיא הערצער פון פאטערס צו דיא קינדער, און דיא קינדערס הערצער צו דיא עלטערן.

דער N.T. איז געגרינדעט אויף קריעג, אונבילדונג, און פערשקלאפונג פון אלע נאציאָנען. אלזאָ זאָגט דער N. T. גאָר פערקעהרט.

And the brother shall deliver up the brother to death, and the father the child: and the children shall rise up against their parents, and cause them to be put to death. Matthew X. 21.

ר. ת. יעזוס זאָגט אז ער איז ערשיענען, אז איין ברודער זאָל דער׳הרג׳נען דעם צווייטען, א פאָטער זאל דער׳הרג׳נען דיא קינדער און קינדער זייערע עלטערן.

דיא אידען גלויבען, אז נאָט ווענן אפשאפען דיא מיליטערישע מאכט ווען משיח ועט קומען.

And I will cut off the cariot from Ephraim and the horse from Jerusalem, and the battle bow shall be cut off (Zechariah IX. 10.)

ר. ת. איך וועל פערניכטען דיא רייטוועגען פון אפרים אויף דיא ארטילעריע פערד פון ירושלים און וועל אפשאפען מלחמה געוועהר פון דער וועלט.

און יעזוס זאָגט אז ער הייבט נאָר אָן יעצט צו פיהרען קריעג.

And he that hath no sword let him sell his garment and buy one! Luke XXII. 36.

ר. ת. ווער עס האט נים קיין שווערד זאָלל דיא לעצטע העמד פון זיך פערקויפען און א שווערד זאָלל ער קויפען!

און אזוי זאָגט דאָס דער, מיט וועלכען קריסטען שפּילען זיך אזוי מיט זיין גוטהערציגקייט, דיא אידען גלויבען

And he shall speak peace unto the heathen!

ר. ת. ער (משיח) וועט ערקלערען פריעדען צו אלע נאציאָנען!

יעזוס זאָגט, נאָר פערקעהרט:

Think not that I am come to send peace on earth: I came not to send peace but a sword.

For I am come to set a man at variance against his father and the daughter against her mother and the daughter-in-law against her mother-in-law. And a man's foes shall be they of his own household. (Matthew X. 34. 35. 36.)

ר. ת. מיינט נים אז איך בין געקומען ברייננען פריעדען אויף דער וועלט, נים פריעדען האב איך געבראכט נאָר א שווערד.

איך בין געקומען אויפהעצען צווישען פאטער און זאָהן, צווישען טאָכטער און מוטער, צווישען שנור און שווינער און איבעראל אויפהעצען דאס גאנצע הויזגעזינד.

ווייא עס איז בעוואוסט זאָגט דיא באייבול אז גאָט האט געזאָגט צו אליה הנביא אז נים אין פייער איז דער סימבאָל פון גאָט, נאָר פערקעהרט, א ע[illegible]מח צו מיט יאכט און שטילל:

And after the earthquake a fire; but the Lord is not in the fire and after the fire a still small voice. 1. Kings XIX. 11.

ר. ת. ניט מיט געוואלד זאָל מען איינפליסען דעם גלויבען. ניט אין פייער און דיא נאָטהיים, נור אין דאָס שטילקייט.

יעזוס זאגט נאָר אנדערש:

For every one shall be salted with fire and every sacrifice shall be salted with salt. Mark IX. 49.

ר. ת. יעדער קרבן ווערט געזאלצען מיט זאלץ אבער א קרבן א מענש אויף פייער!

און דעריבער זאגט דער N. T. אז יעזוס ווערט שמדן ווערען מיט ווינט און ווערען מיט פייער מיט געוואלד.

He shall baptize you with the ghost and fire. (Matthew III. 11.)

דיא אינקוויזיציאָן האט דאס געברענט אונגלויבענדע עקקאָרדינג צו דעם פסוק פון N. T.

יעזוס ושענירט זיך ניט און זאָגט ווייטער עפענטליך.

I am come to send fire on the earth; and what will I, if it be already kindled? Luke XII. 49.

ר. ת. איך בין געקומען אָנשיקען א פייער אויף דער וועלט. און וואס בעסערס קען איך נאך ווינשען ווען עס ברענט שוין.

אזוי דען שטעלט פאָר דיא באייבול פאר דעם אידען דעם אידעאל פון דעם אידישען משיח? אָה, ניין! הערט וואס דער פראָפעט ישעיה זאגט:

The wolf also shall dwell with the lamb, and the leopard shall lie down with the kid, and the calf and the young lion and the fatling together; and a little child shall lead them. And the cow and the bear shall feed; their young ones shall lie down together: and the lion shall eat straw like the ox. And the sucking child shall play on the hole of the asp, and the weaned child shall put his hand on the cockatrice daen. (Isaiah XI. 6. 7. 8.)

ר. ת. עס וועט זיין אזוי א שלום אויף דער וועלט, אז דער שטארקער וועט וואָהנען פריי און אין צופריעדענהייט מיט דעם שוואכען. א וואָלף מיט א שאָף, א לעמפערט מיט א ציעגע, א קאָלב, א יונגער לייב מיט א אָקס וועלען זיין צוזאמטען און א קליין אינגעלע וועט זיך מיט זיי ארומפיהרען. א קוה מיט א בער וועלען זיך פיטערן מיט זייערע קינדערלעך צוזאמען, און דער לייב וועט עססען שטרוי װיא א

רינד, און א הייגע קינד וועט זיך שפּיעלען מיט א שלאנג. און ויא וועט אידם ניט ערשרעקן.

לאָמיר יעצט הערען וואס יעזוס זאגט, ער ברענגט מיט א העלישען פייער פון מחלוקת.

Suppose ye that I am come to give peace on earth? I tell you, Nay; but rather division:

For from henceforth there shall be? five in one house divided, three against two, and two against three.

The father shall be divided against the son and the son against the father; the mother against the daughter, and the taughter against the mother, the mother-in-Law against her daughter-in-Law and the daughter-in-Law against the mother-in-Law. (Luke XII. 51. 58. 53.)

ר. ת. דענקט איהר אפשר, אז איך וועל אייך געבען פרידען? ניין, נים פעראייניגונג און פריעדען וועל איך אייך געבען, איך האב אייך געבראכט קריעג און מחלוקת.

פון היינט אן אויב פינף וועלען וואהנען אין א הויז וועלען זייא זיך צוקריעגען און צוטהיילען. דריי נעגען צוויי און צוויי נעגען דריי: א פאָטער נעגען זיין זאהן און א זאהן נעגען זיין פאָטער, א מוטער נעגען איהר טאָכטער און א טאָכטער נעגען איהר מוטער, דיא שנור נעגען איהר שווינער און דיא שווינער נעגען איהר שנור.

זאָגאר דיא חאראקטערס צווישען דעם אידישען מיט'ן קריסטליכען משיח ווי־נען גאָר פערשיעדענע. ישעיה הנביא זאָגט:

He shall bring forth judgment to the Gentiles. He shall not cry nor lift up, nor cause his voice to be heard in the street. A bruised reed shall be not brea : (Isaiah XLII. 1. 2. 3.)

ר. ת. משיח וועט אָפּגעבען זיין געזעץ צו אלע פעלקער. אָן קולות אָן רעש, אפילו א צושפּאָלטענעם שטעקיל וועט ער נים צוברעכען....

יעצט לאָמיר אָנקוקען יעזוסן און מיר וועלען זעהן צו קענען מיר איהם צופּאַסען אפילו איין וואָרט פון דעם שטילען און רוהיגען אידעאל.

א רוסישער איד וועלכער האט בייגעוואָהנט צו פּסח א אידישען פּאָגראָם, נור דער קען זיך מאכען א בעגריעף וועגען יעזוס'ן, ווער ער וואהר. אָט דערצעהלט דער .T .א וועלכער ווי א אזוי יעזוס האט גענומען א פּאָגראָם אין בית המקדש און דיא קריסטען, אפּלאָדירען נאָך איהם.

And the Jews' passover was at hand, and Jesus went up to Jerusalem, And found in the temple those that sold oxen and sheep and doves, and the changers of money sitting: And when he had made a scourge of small cords, he drove them all out of the temple, and the sheep, and the oxen; and poured out the changers' money and overthrew the tables (John II. 13. 14. 15.)

ד. ה. און ווען דער אידישער פסח איז אנגעקומען, איז יעזוס איבערפאללען דעם טעמפעל. ער האט באלד אויסגעפלאכטען א רימענעם „קנוט," ער האט גע־שנימען רעכטס און לינקס. ער האט צוטריעבען דיא אקסען און שאף, וועלכע זיינען געווען צוגעגרייט צו קרבנות. אויך דיא מענשען און דיא חלפנים, און האט צוואווארפען אלע טישען און האט צושאטען זייער געלד. אט דאס איז איין טעמפעל פון א קריסטליכען משיח.

זאנאר דיא ארט און וויזע וויא אזוי דער משיח דארף פיהרען דיא געריכטע איז א גרויסער אונטערשיעד צווישען דעם היידישען משיח און צווישען אידישען. דיא אידען גלויבען:

And he shall not judge after the sight of his eyes, neither reprove after the hearing of his ears. Isaiah XI. 3.

ד. ה. אז משיח וועט נים משפט'ן מים דיא חושים פון זעהען און הערען, נאר מים זיין גייסט, אפילו נים אין זיין געגענוואַרט.

יעזוס זאגט:

I can of mine own self do nothing: as I hear I judge (John V. 30.)

ד. ה. אליין קען איך נאר נים מהאן אט וויא איך הער אזוי משפט איך;

זאגאר אין דיא אבשטאמונג פון משיח'ן קומט אויס א גרויסער אונטערשיעד. אידען גלויבען, אז דער אידישער משיח וועט שטאממען פון דוד המלך.

And there shall come forth a rod out of the stem of Jesse. (Isaiah XI. 1.)

ד. ה. אז זיין אבשטאמונג וועט זיין פון ישי.

וועגען דעם קריסטליכען משיח האבען צווייא יעוואנגעליסטען מארקוס און יאהן גאר זיך געמאכט נים וויסענדיג און ווען דיא איבעריגע צווייא יעוואנגעליסטען מתי און לוקס האבען זיך יא גענומען אם צו דער פאלשער ארביים אז יעזוס שטאמט פון דוד, האבען דיא זיך באלד ביידע צוקריגט.

וואָגט אז ער שטאַמט אָב פון שלמה המלך, קומט .Luke III ‏Matthew 1. y.

31 און זאָגט אז Matthew איז א ליגנער אז יעזוס שטאַממט נאָר אָב פון נתן בן דוד און ניט פון שלמה'ן, קומט .John XI. 29 און זאָגט נאָר אויס פון חדר אז דיא אידען האבען דאמאלס געזאגט ריינע ווערטער.

We know that God spoke unto Moses : as for his fellow we know not from whence he is.

ר. ת. מיר ווייסען אז גאָט האט גערעדט מיט משה'ן, אָבער אָט דעם בחור ווייסען מיר נאָר ניט אפילו פון וואנען ער שטאַמט און פון וואנען ער איז.

און ווען אז מיר זאָללען אפילו יא דערלאָזען אז זיין אבשטאַמונג איז ריכטיג, האָט דאָך אלץ דער .N. T נאָר ניט אויפגעוויזען. דען דיא אבשטאַמונג פיהרט דאָך דער .N. T אויף יוסף'ס נאמען; קוממט דאָך אויס, אז יעזוס קוממט ניט פון מלכות בית דוד, ווייל דער .N. T האט זיך איינגעשפארט אז יעזוס'עס פאטער איז דאָך ניט יוסף.... תיקו.

ישעיה הנביא זאָגט אויף משיח'ן;

But with righteousness shall he judge the poor. (Isaiah XI. 4.)

ר. ת. אז משיח וועט זיין א'ן אויפריכטיגער ריכטער פאר דיא נוידהבע דירפטיגע.

דער .N. T דערציילט נאָר פערקעהרט, אז ווען מען איז געקוממען צו יעזוס'ן בעטען אום ער זאָלל זיין א ריכטער, האט ער געענטפערט:

Man! who made me a judge? Luke XII. 14.

ר. ת. מענש! ווער האט מיר געגעבען דאס רעכט צו זיין א ריכטער בייא אייך?

ישעיה זאָגט אז משיח וועט קומען וועט ער מאכען אזא שלום אויף דער וועלט, אז מען וועט איבערמאכען דיא שווערדען אויף אקערס און דיא שפיזען אויף שניידמעסערס, און איין נאציאָן אויף דער צווייטער וועט מעהר ניט אויפהייבען קיין שווערד און מען וועט דאמאלס אין גאנצען אויפגעבען דיא מיליטערישע קונסט.

The word that Isaiah the son of Amoz saw concerning Judah and Jerusalem :

And it shall come to pass in the last days, that the mountain of the Lord's house shall be established in the top of the mountains, and shall be exalted above the hills; and all nations shall flow unto it.

And many people shall go and say, come ye and let us go up to the mountain of the Lord, to the house of the God of Jacob; and he will teach us of his ways, and we will walk in his paths: for out of Zion shall go forth the law, and the word of the Lord from Jerusalem.

And he shall judge among the nations and shall rebuke many people: and they shall beat their swords into ploughshares, and their spears into pruninghooks; nation shall not lift up sword against nation, neither shall they learn war any more. (Isaiah 11.

יעזוס זאָגט גאָר פערקעהרט, אז מען זאָל ניט אקערן און ניט זייען און ניט שניידען, נור א שווערד זאָל מען האבען.

And Jesus said unto him, No man, having put his hand to the plough, and looking back, is fit for the kingdom of God. Luke IX. 62. Consider the ravens: for they neither sow nor reap; Luke XII. 24.

ד. ה. ווער עס האלט ביי אקערן קען ניט זיין קיין קריסט. מען דארף זיך נור לעהרנען פון דיא ווילדע פייגלען (?) וועלכע צקערן ניט און זייען ניט. א שווערד מוז אבער א מענש יא האבען, דען מען קען זיך אויף נסים ניט פערלאָזען. און אָט איז אייך א ביישפיעל, אז ווען מען האט געוואָלט יעזוס'ן ארעסטען האט יעזוסעס פלד־געל־אדיוטאנט דער הייליגער פעטרוס באלד ארויסגענומען זיין שווערד און האט אזוי א שארפען שניט געטהאן, אז זיין געגנער איז געבליעבען אָהן א אויער.

Then Simon Peter having a sword drew it, and smote the high priest's servant, and cut off his right ear. John XVIII. 10.

דאָ איז אפילו דיא פראגע וויא קומט צו דעם אל רחום וחנון האבען ביי זיך א בעוואפענטע ארמעע? און אזוי בענטשט מען דאס דען דעם שונא!

LIBERTY.—(פרייהיים.)

יעזוסעס גרויזאמקיים צום ארבייטער קלאסס האט קיין גרענעץ. פאר דאס מינדעסטע אתרוהע וואס א ארבייטער פעראורזאכט איז דער דין צו שפאלטען דעט ארבייטער אויף העלפט....

If that servant shall begin to beat the menservants and maidens, and to eat and drink and to be drunken, the Lord of that servant will come and will cut him in sunder. Luke XII. 45. 46. Matthew XXIV. 51.

ד. ת. ווען א קנעכט וועט זיך ערלויבען אנשיכר'ן זיך און וועט שלאָגען זיך מיט דיא איבעריגע קנעכט און דיענסטען און דער פריץ וועט אָנקומען, האט דער פריץ דאס רעכט צושפאלטען דעם קנעכט אויף צווייען.

זייער גוטהערציג! און דאס הייסט „ושפט בצדק דלים.“ א קנעכט וועלכער וועט ניט מאכען פראָפיט פון דעם פריץ'ס געלט, אדער ער וועט זיי ניט אָפּגעבען אויף פראָצענט (?) ווערט זייער שווער בעשטראפט.

Thou wicked servant!

Wherefore then gavest not thou my money into the bank, that at my coming I might have required mine own with usury? Luke XIX. 22. 23.

ד. ת. אח, דוא ניעדערטרעכטיגער קנעכט! וואָרום האסטו ניט אוועקגעגעבען מיין געלט אויף פראָצענט, אז ווען איך וועל קומען, זאל איך קענען נעהמען דעם פראָצענט?

דאָ קען יעדערער פערשטעהן, אז דעם N. T. האבען ניט געשריעבען אידען נור היידישע פריצים און גנבים פון זייערע אינטערעסען. א געלעהרטער איד ווייס גאנץ גוט, אז פראָצענט נעהמען פאר געלד, איז א עברת.

Take thou no usury of him or increase: But fear thy God. Leviticus XXV. 36.

י. ת. תאכ מורא פאר גאָט! און נעהם ניט קיין פראָצענט פאר דיין געלט

דער קריסטליכער משיח יעזוס קען זיך גאר ניט מאכען קיין בעגריף און פארשטעלען, אז א ארבייטער זאל האבען א חעזה זעצען זיך גלייך מיט'ן פריץ ביי איין טיש און עססען צוזאמען.

אט זיינען יעזוסעס ווערטער:

But which of you, having a servant ploughing or feeding cattle, will say unto him by and by when he is come from the field, Go and sit down to meat?

And will not rather say unto him, Make ready wherewith I may sup, and gird thyself, and serve me till I have eaten and drunken; and afterward thou shalt eat and drink:

Doth he thank that servant because he did the thing, that were commanded him? I trow not! Luke XVII. 7. 8. 9.

ד. ה. ווער פון אייך, וועלכער האט א ארבייטער וואס ער אקערט, אדער א פאסטוך, און ווען דיזער ארבייטער קומט א אנגעהארעוועטער פון דיא פעלד־ארבייט; ווער פון אייך וועט זיך ערלויבען צו זאגען איהם, קום אהער צום טיש און זעץ זיך מיטעססען? דאכט זיך, אז דער פריץ וועט איהם ניכער זאגען: פריהער גרייט מיר צו דעם מאהלצייט, נאכהער נארטילט זיך נאך גוט אונטער און בעדיען מיך, ביז וואנען איך וועל מיך פריהער גוט אנעססען און גוט אנטרינקען, און ערשט נאכהער, דיינק וועגען דיין איינענעם עססען. — פיעללייכט וועט איהר נאך זאגען, אז עס קוממט דעם ארבייטער א דאנק, וואס ער האט אייך נעפאלגט? און איך יעזוס זאג אייך, אז ניין!

ווען דיא פערפאסער פון N. T. וואלטען געווען אידען, וואלטען זייא זיך נעדארפט שעהמען צו שרייבען אזעלכע ווערטער, דען אין דיעזען מאראל זעהט מען ארויס דעם כאראקטער פון דעם היידע, דען ביי אידען איז געזאגט נאר פערקעהרט.

But thou must eat them before the Lord thy God: thou and thy son, and thy daughter, and thy manservant, and thy maidservant.

ד. ה. דער איד (דער בעל הבית) האט ניט קיין רעכט אליין עססען (מעשר) נור צוזאמען מיט זיין זאהן און מאכטער אויך מיט זיין קנעכט און דיענסט, און צו זאמען זיך לוסטיג מאכען.

דאס איז שוין דאכט זיך אנדערש וויא יעזוסעס טהעאריע.

יעזוסעס האסס צו דיא אומגליקליכע ארבייטער איז א עפירעמישע. נור א שכמער קנעכט, וועלכער גוטרס געטריבען און וויל, אז מען זאל פערגעססען און זיין

אפשטאמונג נור א מענש מיט א ערעסען חאראקטער, קען דיך ערלויבען אזוי צו בעליידיגען דעם נעפאלענעם ארבייטער. עס גיבט שוין אין דיקשענערי נים אזוי פיעל שימפף ווערטער, מיט וועלכע ער בעליידיגט דיא ארבייטער.

Unprofitable servant into outer darkness: Matthew XXV. 30.

O thou wicked servant! Matthew XVIII. 32

Thou wicked servant! Luke XIX. 22.

Unprofitable servants. Luke XVII. 10.

ווען א ארבייטער טהוט עטוואס נים נאכ'ן רצון פון פריץ, זאל איהם דער פריץ שלאגען מכות אכזריות Luke XII. 47.

ווען א ארבייטער טהוט אפילו אומגערן (בשוגג) א שאדען, דארף ער אויך בעשטראפט ווערן Luke XII. 48.

אפילו דעם טאג שבת, האט דער N. T. געטריבט פון דיא אונגליקליכע קנעכט, און האט מתיר געווען צו ארבייטען מיט זיי אום שבת. דער פרינציפ איז: אז דער פריץ פון דיא קנעכט איז דער פריץ איפ'ן שבת אויך.

The son of man is lord also of the Sabbath. Luke VI. 5.

און זא זאגט אויך פאול:

Let no man therefore judge you in meat or in drink or in respect of a holyday or of the new moon or of the sabbath days. Colossians II. 16.

ד. ה. קיינער זאל אייך נים בעלעסטיגען מיט דיא דינים וועגען יו"ט, ראש חודש אדער שבת. אויך וועגען מאכלים.

אם אזוי האט אתז דען אידען אנגעזאגט אויף תורת משה וועגען קנעכט און דיענסטען?

But the seventh day is the sabbath of the Lord thy God: in it thou shalt not do any work, thou, nor thy son, nor thy daughter, nor thy manservant, nor thy maidservant, nor thine ox, nor thine ass, nor any of thy cattle, nor thy stranger that is within thy gates; that thy manservant and thy maidservant may rest as well as thou. Deuteronomy V. 14.

And remember that thou wast a servant!

ד. ה. תורת משה זאגט אן דעם אידען, אז דער איד זאל גערענקען, עהרליך האלטען שבת און זאל נים ארבייטען אליין, אויך נים דערלאזען, אז קנעכט און

ריענסטען זאָלען ארבייטען אום שבת. די זאָלען האבען זייער רוה גלייך מיט'ן בעל תבית זעלבסט. אָט דאָס הייסט הומאניטי!

דער ערשטער משומד להכעיס, דער ערשטער אידישער מיססיאָנער פאולוס, האט פאר געלט פערקויפט דיא אומגליקליכע קנעכט צו דיא פריצים מיט דיא רינים וועלכע עס איז געשריעבען מיט דעם קנעכטס בלוט אויפ'ן טאפעל פון N. T.

S·rvants, be obedient to them that are your masters according to the flesh, with fear and trembling, in singleness of your heart, as unto Christ; Not with eyeservice, as menpleasers, but as the servants of Christ, doing the will of God irom the heart: With good will doing service, as to the Lord, and not to men: Ephesians VI. 5. 6. 7.

ד. ה. קנעכט! איהר זאָלט שטיין פאר אייערע פריצים מיט ציטערנעס און פלאטערנעס, איהר זאָלט זיין אונטערטהאנער מיטן גאנצען הערצען, אזוי וויא פאר יעזוס'ן, איהר זאָלט ארבייטען ניט צינג און נעטריי, ניט נור אבי קריענען חן ביי דיא פריצים, נור טאקי וויא דיא אמתע טרייע דיענער פון יעזוס'ן, וועלכע דיענען איהם מיט לייב און לעבען, וויא פאר גאָט, און ניט וויא פאר מענשען — אָה, ניעדער־טרעכטינקייט!

היינט פערשטייט ווער האט געשריעבען דעם N. T.

לייענט יעצט תורת משה, וויא אזוי מיט איין שריפט מיט'ן פעדער האט זיא צובראָכען שקלאפעריי. ניט נור וואָס זיא ניט ניט קיין בעפעהל, אז א קנעכט מוז ריענען דעם פריץ, ניט נאך משה א בעפעהל, אז אויב צו אירגענד ועמען וועט קר־סען א קנעכט, וועלכער איז אנטלאָפען פון זיין פריץ, מוז ער איהם געבען א היי־מאטה און טאָר איהם ניט ארויסגעבען צוריק צום פריץ. אויך מאָר ער ניט בענוצען דיא אומגליקליכע לאגע פון דעם אנטלאָפענעם קנעכט צו נוצטען פון זיין אייגענע נוצען. מיט איין וואָרט ער טאָר דעם קנעכט ניט נארען! און דער אנטלאָפענער האט רעכט אויסקלייבען פיר זיך דעם בעסטען פלאץ אין לאנד צו וואהנען אונ־געשטערט.

Thou shalt not deliver unto his master the servant which is escaped from his master unto thee: He shall dwell with thee even among you in that place which he shall choose in one of thy gates, where it liketh him best: thou shalt not opprees him. Deuteronomy XX 15 16.

אירען י נען מיט שמאָלץ זאָגען, אז זייער קאָנסטיטושאן פון תורת משה, [illegible] זאָגאר איבערגעשטייגט אין ריעזען פאל, דיא היילינע קאָנסטיטושאן אָף יונ־

סער ססייטס, וועלכע איז פערפאסס נעוואָרען דורכ'ן אונ׳סטערפליכען „רושאָרזש וואשינגטאָן,“ אין דער קאָנסטיטושאן איז נעזאגט נעוואָרען, אז א אנטלאָפענעם קנעכט זאָל מען יא הערויסגעבען. (ארטיקעל 4 אלגעמיינע פונקטען אבשניט צווייא § 8).

אויסער דעם וואס דער אידעאל פון דעם אידען, ווענען זיין משיח׳ן איז פריי־הייט און פערניכטונג דעם קלאססען־קאמפף. ישעיה הנביא זאָגט אונז אויך, אז משיח וועט מיט בילדונג בעפרייען דיא פערשקלאפונג.

To open the blind eyes, to bring out the prisoners from the prison, and them that sit in darkness out of the prison house. Isaiah XLII. 7.

ד. ה. עפענען דיא בלינדע אויגען, בעפרייען דיא ארעסטאנטען פון אסטראָג און דיא וועלכע זיצען אין דעם פינסטערן פריזאָן צו בעפרייען.

זכריה הנביא זאָגט: „אויס שקלאפעריי!“

And no oppressor shall pass through them any more; Zechariah IX. 8.

ישעיה דער פראָפעט, פראָטעסטירט נעגען שקלאפעריי און זאָגט, אז דיא צוקונפט איז דיא בעפרייערין פון שקלאפעריי.

He hath sent me to bind up the brokenhearted, to proclaim liberty to the Captives, and the opening of the prison to them that are bound; Isaiah LXI. 1.

ד. ה. טרייסטען דיא שווערהערצינע, פראָקלאמירען פרייהייט צו דיא פער־שקלאפטע און צו ערלייזען דיא נעבונדענע.

(בילדונג) EDUCATION.

דער קריסטליכער משיח, וועלכער דער .N. T האט געמאכט פאר א אידען, האט פאר קיינעם נים אזוי מורא געהאט וויא פאר'ן אידען זעלבסט, אויך פאר דאָס וויסענשאפט.

פאר דעם אידען; ווייל דער איד ווייס צו גוט דעם שווינדעל פון דיא פאלשע פסוקים אויף וועלכע מען האט יענעס'ן אונטערגעשפארט און אויף וועלכע קוים, קוים ער האלט זיך.*)

פאר דאָס וויסענשאפט; ווייל דיא גאנצע אידעע האלט זיך אויף אונזין.

חיינט וואָס פאר א חידוש איז דאָ, וואס דער .N. T האט פארגעשטעלט יעדעס'ן מיט צוויי אויסגעשטרעקטע הענד, האלטענדיג אין איינער פייער, און אין דער צווייטער א שווערד געגען דינע צוויי געגנער: דעם אידען און בילדונג?

But those mine enemies, which would not that I should reign over them, bring hither, and slay them before me. Luke XIX. 27.

און דיא קריסטליכע קירכע האט נאך דיא חוצפה בעריהמען זיך, אז יעזוס שטיינט איבער תורת משה מיט דיעזעס, וואס ער האט געהייסען ליעבען א שונא—שאנדע!

תורת משה זאגט צום אידען „לא בשמים היא״ ד. ה. דיא תורה איז נים אויפ'ן הימעל.

See! Deuteronomy XXX. 15.

ד. ה. קאנטראָליר איד זעלבסט מיט דיין שכל הישר דיא תורה, וואָצו דארפסטו א גלח? ערות ר' נאמנה מחכימת פתי!

---

*) בספר החברה הנ״ל נתון לפני הקראים הנכבדים דבר יקר הערך ע״ד הקפיטל מי האמין לשמעתנו. (ישעיה נ״ג) אשר בנה עליו הברית החדשה .N. T את בנינו הרפה מאבני הרפואה מסוכנת. הוגנו חכמים ויתללנו, והקרי דברי תומים נתנו כבוד נתדר לשמע

יעזוס זאָגט; איך דארף נים קיין קלוגע! א כפרת 10 קלוגע פאר איין נארר.
געבענטשט זאלען זיין נור דיא נאראנים, ועלכע גלויבען אומגעזעהן!

Blessed are the poor in spirit; blessed are they, that have not seen and yet have believed. Matthew V. 3. John XX. 29.

„נור איהר גלחים! נור איהר וועלכע שטעהען אויף דער ביהנע, נור איהר זאָלט אלעס וויסען, זאָגט יעזוס, אבער דער המון ער מוז פערבלייבען אונוויסענד און דום. אז ווען ער וועט אפילו זעהן, זאָל ער דאס נים קענען פערשטעהן און ווען ער וועט אפילו הערען זאל ער דאס נים קענען בעגרייפען."

And he said unto them, Unto you it is given to know the mystery.... but unto them that are without, all these things are done in parables: That seeing they may see, and not perceive: and hearing they may hear, and not understand; Mark IV. 11.

דער אידעאל פון אידישען משיח, זעהט איהר, איז שוין גאָר פערקעהרט; „פערפלייצונג פון בילדונג איבער דער גאנצער וועלט!"

For the earth shall be full of the knowledge as the waters cover the sea! Isaiah XI. 9.

ד. ה. ווען משיח וועט קומען, וועט דיא גאנצע וועלט זיין פערפלייצט מים וויסענשאפט, אזוי וויא דיא וואסער פערדעקט דעם ים.

נאכ'ן זינען פון .N. T, דארף מען נים לעהרנען קיין קינדער אין דיא שוהלען. א ביישפיעל צו דיזען איז יעזוס זעלבסט, וועלכער איז אויסגעוואקסען א עם הארץ, ווייל ער איז קיין מאל אין קיין סקוהל נים געגאנגען. אלזאָ, אז ער האט אָנגעהויבען זיך צו חכמה'נען מים ועדרטליך פון ת"נך, האט מען זיך פערוואונדערט, וויא קומט דאס צו דעם עם הארץ אזעלכע ועדרטליך, ווען ער איז אין חדר קיין מאהל נים גע־ גאנגען.

And the Jews marvelled, saying, how knoweth this man letters, having never learned? John VII. 15.

אויך שעהמט זיך נים דער .N. T און זאגט אויס פון חדר, אז יעזוס איז גע־ ווען אויסער א עם הארץ, נאך א גרויסער טיפש צו דיעזעס אויך.

But God hath chosen the foolish things of the world. 1. Corint I. 27.

ד. ה. גאָט האט זיך אויסגעקליעבען פאר א בן־יחיד דעם גרעסטען שוטה פון דער וועלט.

דער אירעאל פון דעם נביא ישעיה איז נאָר פערקעהרם.

And the Spirit of the Lord shall rest upon him, the spirit of wisdom and understanding, the spirit of counsel and might, the spirit of knowledge.... Isaiah XI. 2.

ד. ח. עס וועט רוהען אויף משיח'ן דער גייסט פון בילדונג און דער גייסט פון וויסענשאפט! מיט אזא משיח'ן מעג דיא וועלט שטאלצירען!

דער הבר פון דער קריסטליכער קירכע דער .N. T מאכט מיט יעזוס'ן ביידעס, און ארוועקמייזט איהם פאר אזא נאַרר, אז נים נאָר ער, זאָגאר זיינע מיטהעלפער, האט ער אויסגעקליבען גראָבע יונגען און גנבים.

יהודה זיין אפאסטאל אלס שאַץ־מייסטער איז געוועזן א גנב.

He (Judas) was a thief, and had the bag, and bare what was put therein. John XII. 6.

ד. ח. ווייל ביי יהודה איז געוועזן דיא קאסע מיט געלד און ער פלעגט שלעפען וויפיעל ער פלעגט אליין וועלען, ווארום ער איז געוועזן א גנב.

אויך פטרוס און יוחנן יעזוסעס נאָהענטע אפאסטולם, זיינען געוועזן צוויי גראָבע יונגען, אז ווען מען האט זיי געבראכט צו דיא סנהדרין האבען זיך דיא סנהדרינערם, אז זיי האבען דאָ נאָר צו טהאן מיט עמי־הארצים.

Now when they saw the boldness of Peter and John, and perceived that they were unlearned and ignorant men: the Acts IV. 13.

דאס טהוט דער .N. T מיט אבזיכט אויף להכעים תורת משה:

1) ווייל משה האט אויסערוועהלט „שנאי בצע" פאָלקאָמענע מענשען אהנע געלד־אינטערעסאנטען.

2) ווייל נאראָנים און אונגעבילדעטע זאָלען זיין שטאָלץ מיט זייער אונווירסענהייט, ועם דאָס בעסער זיין פאר דיא קירכע־ביזנעס.

אזוי דען, זאָגט ישעיה הנביא?

And wisdom and knowledge shall be the stability of the times and strength of salvation: Isaiah XXX. 6.

און קריסטען שעהמען זיך נים אנצואווארפען אידען אם אזא משיח'ן א ווילדען, א אונגעבילדעטען, ועלכער שלעפט זיך ארום מיטן שטן, וויא א ציגיינער מיט א בעער, און איז אויפגעוואקסען אין דער מדבר צווישען ווילדע חיות?

And he was there in the wilderness forty days tempted of Satan, and was with the wild beasts, Mark I. 13.

ר. ת. און יעזוס איז געווען אין דיא גילדענעס מיט'ן שמן, צווישען ווילדע חיות.

וואָגאר יעזוס'עס געהן צום שטארבען איז אויך נים ווא קיין איד: מיר אר־רען וועלכע האבען איבערראשט דיא גאנצע וועלט מיט אונזער העלדענמוטה, געהן טאנצענדיג צום טויט אויף קידוש השם פאר אונזער אידעע, פערדאמען מיר אזוי א פיינלינג וויא יעזוס איז, וועלכער בעט זיך מען זאָלל ענדערן זיין אורטהייל. Luke XX. 42. 43. 44. און מען מוז איהם אונטערהאלטען, ווייל ער האט קיין מוטה נים צו געהן שטארבען. ער, יעזוס, וועלכער האט פראָפּאָגאנדירט, אז זיינע נאכפאָלגער יאָללען נאָכטראָגען נאך זיך יעדערער זיין קרייץ ווילל יעצט נים טראָגען דעם קרייץ. Luke XXIII. 23. און פראָטעסטירט אין גאנצען געגען נאָט „ווארום רעטטעסט ער איהם נים“. Matthew XXVII. 46. אזוי דען זיינען געגאנגען צום טויט אויף קידוש השם מיללילאָנען אידען? ניין! זייא זיינען געגאנגען וויא דיא העלדען מונטער און מוטהיג.

עס איז נור צו בעוואונדערן, וויא קאָמיש דאס דארף אויסקומען דעם קריסט, וועלכער ער גלויבט דערצו אז יעזוסעס טויט איז נור געווען א קאָמעדיע אָבער נים אין דער טהאט. דאמאלס אח וויא לעכערליך דאס איז! און פאר וואָס פאר א פיינלינג דער N. T. שטעללט איהם פאָר!

און דאמאלס מוז יעדערער קוממען צום בעשלוס אז יעזוס מיט'ן N. T. זיינען דיא פאנטאזיע און דער פראָדוקט פון א היידישע קירכע!....

דיא ציטאטען האבען געמאכט א געוואלדיגען איינדרוק. אידען האבען ערשט ארויסגעזעהען וויא הויך תורת משה איז, אייניגע האבען פון פיעל איבערפלוס דאס געפיהל געשריען: „דער מאן איז מקדש שם שמים ברבים“! קריסטען וויעדער הא־בען צווישען זיך גערעדט פערוואונדערט: קען דאס ווירקליך ריכטיג זיין געשריעבען אין N. T.?

אין דיעזער צייט האט מר. א. יפה לויער און אססיסטענט פון ע. ר. פערמיג געמאכט און אונטערגעטראָגען צום דרש. ברען א בריעף פון רב הכולל, וועלכער בעשטעטיגט אז דיא ווערק איז א רעליגיעזע *)

דרשאָדרש ברען האט זיך ערנסט פערטראכט, דער לעטצטער מאָמענט איז געקוממען.

א. קאָמפּסמאָק אויך ל. ר. האבען ביידע געוואָלט ווייטער אָנהייבען צו רעד־רען, נאָר דער דרש. ברען האט זייא אָפּגעשטעללט.

---

*) מטרב ר׳ ח״י ווידרעוויטש.

משפט חרוץ.

רוש. ב. מר. קאמפסמאק! איהר האט דאך זעלבסט מיטגעגעבען אז דיא ווערקע דיינען נים קיין רעליגיעזע.... אלזא איז פון דיזען שטאנדפונקט קען איך זייא נים פערניכטען.

פון שטאנדפונקט ווידער אלס נאוועלע, ווען מען זאלל זייא פערניכטען נעפין איך אין זייא א סך וועניגער אונמאראלישע אויסדריקע וויא אין שעקספיר....

איך בעפרייע דיא ביכער!

א דונער מיט אפלאדיסמענטען האבען פערהילכט דעם קאורט.

א. קאמפ. איז געבליעבען זעהר נעקאנפוזעט און האט מיט היץ אויסגעשריען: „איך פראטעסטיר!“ איך פערלאנג א טרייל אין א העכערעס געריכט; אין ספעשעל סעשיאן!

ל. ר. וועלל! זאלל זיין אין ספעשעל סעשיאן, נור ווייסט מר. קאמפסטאק אז דארטען וועט זיין דער קאמפף פיעל וויכטינער און שארפער.

א. ק. נעוועהר מאיינד! איך מוז פערניכטען דאס ווערק.

ל. ר. ניעמאלס! אדער צוזאממען מיט'ן .N. T

מיס. (ביים ארויסגאנג). מיר וועלען זייא איה"ש אין ניכען פערברענען אין איינעם מיט'ן תלמוד.

עס איז שיעור נים געקוממען צו א צוזאממענשטויס צווישען אידען מיט דיא מיססיאנערען, ווען עס וואללטען זיך נים אריינגעמישט פראמינענטע בעלי הבתים דאס נים צו דערלאזען.

רוש. ברען האט איבערגעגעבען דיא קייס אין ספעשעל סעשיאן אונד אידען האבען ערווארטעט דעם טרייל מיט אונגעדולד.

„ישוע הנצרי“

— אין —

ניו־יאָרקער ספּעשיאל סעשיאָן.

דיא ניו־יאָרקער צייטונגען האבען צוטראָגען קאמפּסטאקס נידערלאגע, אויף דעם זיגע פון יודענטהום. דיא קירכע איז געקומען אין א בעוועגונג און צום 22סטען אויגוסט אין דער פריה, איז שוין געוועזען דער ס. ס. געפּאקט פול מיט מיססיאָנערען, נייסטליכע, רעפּאָרטערס און א אונגעהייערע געדיכטע פּובליקום פון אידען אונד קריסטען.

דער פּאָרזיצענדער וואהר דער ריכטער .Mr. Jerome, דיא מיטזיצענדע; ריכטער .Mr. Jacob (יהודי) און .Mr. Hayes, דער דיסטריקט אטאָרני Mr. Aldrich דער סטענאָגראף .Mr. S. Vietch

דער פּאָרזיצענדער צום עקספּ. ר. וויא לאנג בעשעפטיגט איהר זיך מיט דאס אידישעס ליטעראטור.

עקספּ. ר. העכער 40 יאָהר.

פּאָרז. און מיטן .N. T

עקספּ. ר. 85 יאָהר.

פּאָרזיצ. איז ביי אידען פערבאָטען נבל־פּה? (אתמאָראל)

עקספּ. ר. מיט א שטראפע, וועלכעס איז שווערער פון טויט.

פּאָרזיצ. ניבט דאס נאך שווערער פון טויט?

עקספּ. ר. דיא וועלטגעשיכטע איז א עדות, אז א איד אפּפערט מיט זיין לעבען גערנע פיר יענער וועלט און דיא שטראפע פיר נבל פּה, איז צו פערליערען יענע וועלט.

פּאָרזיצ. אנערקענט איהר, אז דער וואָרט „ממזר“ אויף יעזוס'ן און אנאנ־ שטענדיגע פרוי אויף מרים'ן, איז מאָראליש?

עקסם. ר. גאָם איז צו מאכען ווען דער N. T. זעלבסט רופט אן יעזוס'ן „סמר."

„א ליענער" האט א דונער געטהאן א כלמרשט אויפגערעגטער מיססיאָנער.

עקסם. ר. צום מיסם. אין יאהנען גלויבט איהר?

מיסם. איז וואָס?

עקסם. לייענט יאהנ'ס ווערטער, אז די אידען האבען געפרעגט יעזוס'ן מיט א איראָניע Where is thy father? John VIII. 19.

אדער Show us the father and it Sufficeth us. John XIV. 8.

אָדער We be not born of fornication, we have one father. John VIII.

ד. ה. וואו איז דיין פאָטער? וויז אונז דיין פאָטער או-עס וועט נעהמען אן ענדע. אָדער נים מיר „זיינען דאָך ממזרים"....

אויך האט דער N. T. ביי יעזוסעס אָפשטאמונג ארויסגעשמיסען אלע פרומע פרויען און האט איבערגעלאזען צווישען 42 מאנספערזאָנען נור 4 אונאנשטענדיגע; „תמר".... „רחב הזונה".... רות.... אשת אוריה.... און מרים.... Matthew I.

הייסט וואס איז דאָ דער מעשי תלוי ערגער פאון N. T.?

און זאאל פון ס. ס. איז געוואָרען א איבערקערענים.

פאָרזיץ. וואו, ווען, און אין וואס פאר א שפראכע האט איהר געלעזען דעם ערשטען מאָהל די „מעשי תלוי"?

עקסם. אין רוססלאנד ווען איך וואר צעהן יאָהר אלט, געשריעבען אויף העברעאיש.

דיסט. אטאָר. ווארום געשריעבען און נים געדרוקט?

עקסם. וויל דער דאָרטיגער צענזור האט אויך געדענקט אז די „מעשי תלוי" איז געגען יעזוס'ן, ווען זיא רעדט נאָר וועגען א פערזאָן „ישו" וועלכער וואר 78 יאָהר פאר יעזוס'ן....

די נייסטליכע וואס ווארען אין ס. ס. זיינען געקוממען אין א בעזעגנונג, אר־רען האבען זיך איבערגעשושקעט און זיינען געבליעבען העכסט צופריעדען. נים צר פריעדען זיינען נור געבליעבען א. קאָמפּסטאָק מיט די מיס. וועלכע זיינען געבליע־בען ווי א אויסגעצוינענע אויף א פרעמדען קבר....

פאָרזיץ. וואס פאר א בעווייזע האט איהר אז די ווערק איז נים ענגעגסט יעזוס'ן?

עקסם. די שער־בלאט זעלבסט איבערצייגט אז דאָ רעדט מען וועגען א

פהאננענעם און נים וענען א נעקרייצמען. „מעשי תלוי" הייסם: דיא געשיכטע פון א געהאנגענעם. אויך דער נאמען „ישו" איז נים „ישוע".

מים. „ישו" איז נים קיין אנדערער וויא „ישוע הנצרי" נור י״ש״ו בעדייטעט ימח שמו וזכרו.

לויער ר. דאס דערמאנט מיר דעם אייראפעאישען סטודענט, וועלכען א דומער פאליציסט האט ארעסטעט, וויל ער האט אנגערופען דעם גאווערנער נאר. מען האט איהם געבראכט צום גאווערנער זעלבסט.

גאווערנער (אין א נאררישען אויפרעגונג). וויא האסטו זיך ערוואגט מיך אנ־רופען נארר?

סטודענט. האב איך דען געזאגט, אז איהר זיים א נארר? איך האב גאר געמיינט א אנדערען גאווערנער.

פאליצ. גלויבט איהם נים! דען וויא באלד נארר, האט ער גור אייך גע־מיינט....

אין זאאל פון ס. ס. האט אויסגעשאסען א געלעכטער. און דער צרנינציגער מיסס. האט בעקומען זיין שטראפפע.

פארזיצ. קענט איהר בעווייזען, אז „ישו" איז נים „ישוע?"

עקספ. אה, יא! דא איז דער תלמוד.

דער קלערק מר. לעווין, האט דערלאנגט דיא גמרא סנהדרין דפוס בנבשתי און דער עקספ. האט אנגעהויבען איבערצייגען.

מיסס. מיר גלויבען נים אין גמרא.

עקספ. אבער אין .N. T זאגט איהר דאך, אז איהר גלויבט, נאט און לעזט. יעזוס אליין זאגט, אז נאך פאר איהם ווארען שוין פאלשע משיחים.

"All that ever came before me are thieves and robbers" but the sheep did not hear them. John X. 8.

ד. ה. אללע וועלכע האבען זיך אנגערופען פריהער אז זייא זיינען משיח און וועלכע זיינען געקוממען נאך פריהער פאר מיך, זיינען גנבים און רויבערס, וועלכע איז אבער נים געלונגען אז מען זאלל זייא פאלגען.

מיס. דא איז אבער נימא קיין נאמען.

עקספ. פאולס זעלבסט רופט אן דעם פריהערדיגען פאלשען משיח מים'ן נאמען „ישוע" ער וואר אבער „ישו".

For if he that cometh preacheth Another Jesus whom we have not preached. (2. Corint. XI. 4.)

ריסטריקט אמאָרני (צום עקספערט.) איהר זאָגט א, דיא „מעשה תלוי" איז געדרוקט געוואָרען אַלס פּראָטעסט געגען דיא מיסס־אָנערען גע֗עלכע וואָרפען־אָן דעם .N. T אין אידישע הייזער, איז דען דער .N. T אזוי שעדליך?

עקספּ. אידען קענען ניט סימפּאטיזירען מיט דעם .N. T

מיסס. ווייל זייא זיינען בעוואוסטע עקשנים.

עקספּ. דאס איז ניט וואהר! דיא באייבל, אויך דער .N. T קאָנען אלעמען איבערצייגען אז אידען זיינען שטענדיג בערייט אנצונעמען גוטעס אפילו פון פרעמדע נאציאָנען. איז דען „יתרו" ניט געוועהן א פרעמדער פריסטער? און דאָך האָט דער געניעלער משה אנגענומען זיין עצה. איז דען „בלעם" ניט געווען א יודענפיינד? און דאָך קלינגט זיין פּאָעזי אין דער אידישער תורה, און זיי פארהילכען נאָך עד היום אלע אידישע טעמפּלען מיט'ן „מה טבו אהליך יעקב".

רזשאָרוש ה. ניבט דאס דען אייך ניט אין .N. T גוטעס?

עקספּ. אלע גוטעס אין .N. T איז דאָך פארן אידען ניט קיין נייעס זיי זיינען דאָך גענומען פון אונזער באייבל, אָבער אלע נייעס אין .N. T איז זייער שלעכטעס. זיי שמעקען מיט היידענטהום.

פּאָרזיצענדער. צום ביישפּיעל.

עקספּ. דער איד וועלכער איז ערצויגען אויף דעם הויכען מוראל פון „תורת משה" שוידערט ווען ער טרעט נור אריין אין .N. T. ער דערזעהט פאר זיך ניט קיין גאָט, נור דעם „שטן" משחיתים, מזיקים, ניט־גוטע, מכשפים, שדים לצים, רוחות, און נור זייא שרייען דאס אין איין קול אז יעזוס איז גאָטס זון. אלזאָ מח דאָך יעדער קריסט גלויבען אין שטן און אין דיא שדים. תורת משה זאגט אבער „כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל".

Surely there is no enchantment against Jacob, neither is there any divination against Israel. (Numbers XXIII 23).

אויך האָט תורת משה גיוואָרענט ניט אנצונעמען א תורה וועלכע איז געגרינ־דעט אויף שדים:

יזבחו לשדים לא אלה, אלחים לא ידעום, חדשים מקרוב באו, לא שערום אבתיכם.

They sacrificed unto devils not to God; to Gods whom they knew not, to New Gods that came newly up, whom your fathers feared not. (Deuteronomy XXXII 17)

נעמט ארויס דאָס ביסיל אידישקייט מיט וואָס מען האָט דעם .N. T כלאָמערשט בעזאלצען, בלייבט דער .N. T ביי דעם אלטען היידענטהום מיט דיא שוידערהאפטע רעטען.

דזשאָרזש ה. איך אמוריינסטען האָב דאָרט קיין שלעכטעס ניט געפונען, פיללייכט ווייסט איהר בעסער אונד וועט אונז איבערציינגען.

עקספ. זאָט איז אייך נור א ביישפיעל. תורת מושה איז געגרינדעט אויפ׳ן הייליגען פרינציפ פון מענשענליעבע. אלזאָ איז אין דיא 8 ווערטער „ואהבת לרעך כמך" איינגעוויקעלט דיא גאנצע תורה.

Thou shalt love thy neighbour as thyself: (Leviticus XIX 18.)

מיסס. „רעך" מיינט ניט תורת משה מען זאָלל ליעבען דאס „מענשהייט" נור דעם „אידען". „רעך" בעדייטעט נור א איד.

עקספ. וויא אזוי וועט איהר ערקלערען דעם פסוק וישאלו איש מאת „רעהו" (שמות י״א 2) דאָרט רעט מען דאָך וועגען א מצרי און דאָך רופט מען איהם "רעהו".

מיסס. דאָס וואר נאָך ביפאָר מתן תורה.

עקס. תורת משה האָט ווארשיינליך דאָס אייך נעדארפט בעוואָרענען. אלזאָ וויא וועט איהר פארשטיין דעם פסוק. כאזרח מכם יהיה לכם הגר הגר אתכם „ואהבת לו כמך"? דאָס רעדט דאָך תורת משה בוכשטעבליך וועגען א פרעמדען און דאָך הייסט מען איהם ליבען וויא זיך זעלבסט, איז דאָס ניט דער הויכער פרינציפ פון מענשען ליעבע ?

But the stranger that dwelleth with you shall be unto you as one born among you, and thou shalt love him as thyself : (Leviticus XIX 34.)

דער מיס. איז נעבליבן שטום און אין זאָהל האָט זיך געהערט אויסגעשרייען פון ענטציקונג איבערן הויכען מוראל פון תורת משה.

דזשאָרזש. איז דען אין .N. T ניט דאס זעלבע ?

עקספ. דער N. T: שרייבט אז א קריסט טאָהר ניט אריין לאָזען צו זיך אין ויז „ניט קיין קריסט", אויך טאהר ער זיך מיט איהם זאָגאר ניט בעגריסען.

דזשאָרזש. קען דאָס זיין וואהר ?

עקספ. ביטטע צו לעזען

If there come any unto you and bring not this doctrine, receive him not into your house, neither bid him God speed:

For he that biddeth him God speed is partaker of his evel deeds. (the second epistle of John I 19. 11.)

אים אין טעררעבל ! עס איז שוידערהאפט ! האָט אויסגעשריען דער דזשאָרזש עטקשטייסענדיג דעם .N. T אויפ׳ן דעסק און האָט פארקוועטשט מיט דיא פליר־זכם אין זאָאל האָט זיך אויך געהערט א פראָטעסט נעגען דער אונמענשליכער

ציטאטע פון N.T. און דער עקספ. האט ווייטער אנגעהויבען נעבען ציטאטען.

עקספ. תורת משה האט פערבאטען אנצונעהמען שטוציגע געלד. אלזא האט ער אנגעזאגט „לא תביא אתנן זונה, ומחיר כלב בית ד׳ אלהיך לכל נדר. כי תועבת ד׳ אלהיך גם שניהם“ (דברים 28 י״ח).

דער N. T. זאגט אז די קירכע נעמט־אן אללע געלטען. געלד פון גנבה, געלד פון גזלה פון גיאף פון שפיכת דמים און פון רציחה, מיט איין ווארט אללע געלדער וועלכע שטאממען נור פון דער קוועלע דאס שמוץ, און פאר דיעזע געלדער טיילט דאס די קירכע די בעסטע חלקים לעולם הבא.

פארזיצ. קען דאס זיין וואהר ?

עקספ. ביטטע לעזען די ציטאטע

(Luke XVI 9.) And I say unto you, Make to yourselves friends of the Mammon of unrighteousness; that when ye fail, they may receive you into everlasting habitations.

א ווילדער פראטעסט נעגען N. T. האט אויסגעשאסען פון דער מאססע פובליקום.

מיס. (מיט א כוון אום צו פערשאבען דעם געפילדער) איהר האט דאך געזאגט אז זאגאר פון N. T. איז צו זעהן אז אידען געמען־אן גוטעס אויף פון פרעמדע גלויבענדע, קענט איהר דאס איבערצייגען ?

עקספ. (מיט א איראניע) אידען גלויבען זאגאר אין יעזוסעס ווערטער מערער וויא אללע קריסטען.

מיס. דאס איז ניט וואהר.

עקספ. צום מיס. אין Mattew גלויבט איהר ?

מיס. איז וואס ?

עקספ. ווען איז געקרייצט געווארען יעזוס ?

מיס. פרייטאג.

עקס. ווען שרייבט דער N. T. אז מען האט אים שוין ניט געפונען אין קבר ?

מיס. זאנטאג מיט׳ן טאג גלייך.

עקספ. אלזא איז ער נור 2 נעכט געלעגען אין קבר ?

מיס. יא.

עקספ. יעצט לעזט (Matthew IX 40) אז יעזוס האט אליין געזאגט אז ווען ער וועט ניט אויסליגען אין קבר 3 טעג און 3 נעכט נאך זיין טויט, וועט דאס זיין

א בעווייזע אז ער נים נעווען דער משיח אונד אין דיזע יעזוסעס ווערטער גלויבען דיא אידען מעהרער וויא דיא קריסטען.

דיא משומדים מים דיא גלחים זיינען געבליעבען וויא אפגעבריטע. זיי האבען זיך גענוממען צו זייערע .N.T. מר. איננערסאהל מים דיא מעמבערס פון דער Truth Seekers Society זיינען געבליבען העכסט צופריעדען. דיא רוסישעס מיס'ן דיסט. אמארני האבען זיך עפעס איבערגעשושקעט און אנטאני קאמסטאק'ס אוינגן האבען געבליצט פון כעס, און דער עקספ. האט ווייטער אנגעהויבען איבערציינגן.

עקספ. איך האב געבראכט דיא דריי קאפיטעל פון „מעשה תלוי" איבערזעצט אין ענגליש נאכ'ן וואונש פון פארזיצענדען, בימטע צו מאכען אויפמערקזאם אויף דיא צוויי וויכטיגע בעווייזע: 1. אז דיא „מעשה תלוי" איז פריהער געשריבען פאר'ן N. T. ווייל דער N. T. בענוצט זיך פארענטפערן געגען דער מעשה תלוי. און 2. אז דיא „מעשה תלוי" איז א וואהרע היסטארישעס ווערקע.

פארזיצ. בימטע צו עקספליינען.

עקספ. דיא „מעשה תלוי" (דף 28) דערצעהלט אונז אז יהודה האט אין גער היים איבערגעטראגען „ישו"ס קערפער פון איין קבר אין דען 2טען.

אויף דיזעס ענטפערט דער .N.T (Matthew XXVIII 11,12,13,14,15) „אז ווען
„יעזוס'ס קערפער איז זאנטאג נאך דער צווייטער נאכט נים אפגעזוכט געווארען אין
„זיין קבר, האבען דיא אידען בעצאלט גוטע געלד דיא וועכטער (וועלכע האבען געהיט
„דעם קבר) אז זיי (דיא וועכטער) זאלען זאגען פאר דער וועלט אז יעזוס'ס תלמידים
„האבען דאס איהם ארויסגענגבט ווען זיי (דיא וועכטער) זיינען געשלאפען, און דיא
„וועכטער האבען אזוי פאר אלטען דערצעהלט און דעריבער גלויבען דאס אין דיזען
„דיא אידען „עד היום".

דא זעהט מען בוכשטעבליך אז דער .N. T האט געפונען פאר נייטיג פער־ענטפערן זיך געגען דער „מעשה תלוי" וועלכעס האט ארויסגעזאגט דעם אמת, ווייל נור דיא אידען זיינען דאך טאקי געווען פעראינטערעסירט אז יעזוס'ס קערפער זאלל נים ארויסלינען דיא דריטע נאכט און דעראיבער האט דאס איהם יהודה גנגבת.

דיא קריסטען האבען דאך אבער נים געהאט קיין רעכנונג צו גנבנן דעם קער־פער פאר־דער־צייט; אויך ווען אידען וואלטען געמיינט אז יעזוס לעבט, וואצו זאלען זיי געלד געבען פאר א לינען זאגען? יעזוס קען דאך קומען און אפלייקענען; און ווען דיא וועכטער זיינען געשלאפען, וויא אזוי האבען זיי געקענט וויסען ווער עס האט גנגבת? ...

מיס. דאס איז נמרה פילפל.

דזשאָרדזש. איך ווייס ניט קיין תלמוד און דאָך פערשטיי איך דאָס.

עקספּ. (צום מיס.) איך וויל מעהר ניט ריידען מיט אפּאַלשען פערשטעה־
ער פאָן קריסטענטהום.

מיס. איך פּראָטעסטיר.

מען האָט פערשריבען זיין פּראָטעסט.

פאָרזיצ. צום עקספּ. קענט איהר דעם מיס. ?

עקספּ. איך קען איהם ניט.

פאָרזיצ. היינט וויא קענט איהר איהם אנרופען „פאַלשער קריסט" ?

עקספּ. צום מיס. ווען איהר האָט זיך נשמרת האָט איהר שוין פערזוכט
אידישקייט ?

מיס. (בעליידיגט) איך בין געווען אַ פרומער איד אבער....

עקספּ. אין „לוקסן" גלויבט איהר ?

מיס. יאָ איז וואָס ?

עקספּ. לייענט לוקס'ת ווערטער אז יעזוס אליין האָט געזאָגט: אז אַ איד קאָן
ניט, און וועט קיינמאָל ניט זיין קיין קריסט, ווייל, דער יעניגער וועלכער, האָט שוין
אַ מאָהל פערזוכט אלטען וויין (דיא אלטע תורה) וועט שוין קיינמאָהל מערער ניט
וועלען טרינקען נייעם (דעם N. T.) (Luke V. 39.) און אז יעזוס איז געווען אַ מבין
אויף וויין [illegible]ז גענוג צו זאָגען אז ער וואר שוין דאמאלס בעוואוסט אלס זולל וסבא.
(Luke VII 34.)

No man also having drunk old wine streightway desireth new; for he saith; the old is better. (Luke V. 39.)

דיא בעווייזע איז זייער געפעלען געוואָרען דעם פאָרזיצענדען און דער פּראָטעסט
איז פערשאָבען געוואָרען.

דזשאָרדזש. קאָנט איהר אונז ציינען דעם הייךענטהום אין .N. T ?

עקספּ. דער אנפאנג פון דער גרויסער קאָמעדיע אין .N. T איז טענץ פון
שטן מיט שדים, און דיא ענדע פון דער טראַגעדיע איז מענשענפלייש.

תורת משה האָט געקעמפּפט געגען מענשענאָפּפער, דאס קאָן אלעמען איבער־
ציינען דיא געשיכטע פון „עקידת יצחק" אז גאָט וויל ניט קיין מענשען פלייש, קומט
דער .N. T און פיהרט ווייטער איין מענשענאָפּפער, און אלס סימפּעל שטעלט ער
דאס פאָהר גאָט אליין וועלכער פרעסט אויף זיין איינענעם זאָהן.

נעמט דיא סטאַטיסטיק און עראינגערט זיך וויא פיעל אונגליקליכע קינדער

ווערען געקרוינט אלס אפפער יעדעס יאהר צו גאט, דורך דיא משתגנע פאנאטישע קריסטען ?

דיסט. אמאר. ווער רעדט פון משוגעים ?

עקספ. ווארום גיבט דאס אבער ניט אפילו איין איד פון דיא משוגעים ? דאס איבערציינט אז דא ארבייט דער חיידישער איינפלוס פון דעם .N. T.

קאמפ. אבער דיא בוך מעשה תלוי בלייבט דאך אלץ א אונמאראלישעס.

עקספ. ווארום ארעמירט איהר ניט, דיא טויזענדע ביכער, פון דיא דאמאני־קאנער, און פראנציסקאנער, וועלכע פיהרען א דיסקוסיאן וועגען גאטס מוטער, צו איז זיא געליבען א בתולה נאך׳ן ערשטען קימפעט.. צו ניין.. פוי שאנדע !

פארזיץ. גיבט דאס אויך אין דער באייבל זאלכע ערציילונגען וויא אין „מעשה תלוי״ ?

עקספ. אהבת „עמנן ותמר״ (II. Samuel XII. 14, 15, 16)

קאמפ. איך וויל פון קיינעם ניט וויסען ; דיא מעשה תלוי איז דאך אונמא־ראליש. נעמט און לעזט דיא געהיימע נאכט !

עקספ. איז דען דיא געהיימע נאכט פון .N. T. ניט אונמאראלישער פון דער מעשה תלוי ?

מיס. וואו איז אין .N. T. א געהיימע נאכט ?

עקספ. לעזט און איבערציינט זיך :

„אין 6 מאנהיים ארום ווען אלישבע איז מעוברת געווארען דורך גבריאלן, איז „ער אוועק צו דער פערלאבטער יונגפרוי „מרים״, און האט זיך אריין געריסען צו איהר אין „שלאף צימער. דיא יונגפרוי איז אויפגעשפרונגען פון אזא הוצפה, נור גבריאל האט „ניט פערלארען קיין מוטה, און האט איהר אנגעהויבען מאכען קאמפלימענטען, און „צוזאגען גאנצע גליקען וועגען א זאהן. דאן פרעגט זיא ביי איהם בעוואונדערט, וויא „קאן דאס זיין, ווען איך וויס דאך נאך גאהר ניט וואס א מאנסביילל בעדייטעט?..

דאן נארט איהר אפ גבריאל מיט א ליגען, אז דער זאהן וועט זיין א מלך ביי אידען, און עס ווערט רעכט ! .... (Luke I. 26 to 35.)

נור א היידישער גאט, קאן בעגיין אזא א פערברעך ,צו פערהאנגליקליכען מיט איין מאהל צוויא ליעבענדע און גליקליכע נפשות וויא יוסף מיט מרים׳ן וואהרען.

דער .N. T. וועלבסט שרייבט : (Matthews I. 19.) אז יוסף וואר זא פער־צווייפעלט, פון לאיימישע רייד, אז ער האט מרים׳ן געוואלט הערויסטרייבען...

איז דאס ניט א געהיימע נאכט ? און וואו איז דא דער מאראל?

פארזיץ. האט דער תלמוד געוואוסט פון דיא פערזאן „ישוע הנצרי ?“

עקספ. וויא אזוי האט דער תלמוד געקענט וויסען דיא פערזאן, וועלכעס דער .N. T וועלכעס קען זיא ניט. דער תלמוד שרייבט, ווענען דעם שפעטינען קריס־טענטהום.

פארזיץ. (פערוואונדערט). דער .N. T זאל ניט קענען יעזוס׳ן ?

עקספ. עס גיבט אין דער וועלטגעשיכטע פיעל אזעלכע פעלע. מען ווייזט שווארץ אויף וויים, אז ניט שעקספיר האט געשריעבען דיא בעוואוסטע געניעלע ווערקע. ניט „האממער“ האט געשריעבען זיינע פאעזי־ווערקע. זאגאר דער ביבלישער פילאזאף איוב האט נימאלס עקזיסטירט....

אין זאאל איז געוואָרען א גערודער.

פארזיץ. האט איהר בעווייזע ?

עקספ. דיא וועלטגעשיכטע דער איינציגער עדות פון גרויסע פערזאָנען, האט אבסאָלוט ניט אין וואָרט דערמאָנט וועגען א „ישוע הנצרי.“ דיא פריווילעגיע אין דיעזען האט זיך גענומען נור דער .N. T. היינט לאָמיר זעהען וואס האט אונז דער .N. T. בעוויזען. עס איז גענוג א קוק צו טהאן אין דער טהעאלאָגישער איג־צעקלאָפעדיע *) אום צו מאכען זיך א בעגריעף פון דעם גרויסען חאָאס, פון דיא ערצעהלונגען פון פיעלע צעהנדלינע יעוואנגעליסטען, וועלכע זיינען פערוואָרפען גע־וואָרען פון דער קירכע זעלבסט, ווייל דיא ערצעהלונגען וואהרען שוין זעהר צופיעל פאלש און ווידערשפרעכען.

ווידערשפרעכען זיך דען ניט דיא 4 איבערגעבליעבענע יעוואנגעליסטען „מתי“ „לוקס“, „מרקוס“ און „יוחנן“ ? אָה, אויף יעדער שריט און טריט ! נאט אייך אביישפיעל (יוחנן .XI. 29) שרייבט, אז דיא אידען (?) האבען אבסאָליוט ניט גע־קענט יעזוס׳ן.

„מתי“ (.XVI. 14) שרייבט אויך אז דיא אידען האבען ניט געוואוסט ווער יה״ץ (ישוע הנצרי) איז. איינינע האבען געזאגט אז ער איז „אליהו“, אנדערע; אז ער איז „ירמיה“ .8, אָדער עפעס גלאט א נביא. „מתי“ ניט יה״צן געמען „עמנואל“ „ישוע“ (מתי א׳ 23. 25) אויך „נצרי“ (מתי ב׳ 23) און ער שטאממט איהם אָפ פון שלמה המלך (מתי א׳ 7) קומט „לוקס“ (ג׳ 32) און זאָגט אז מתי איז א ליגנער אז יה״ץ האט נור 2 נעמען און אז ער שטאממט פון נתן בן דוד. קוממט (מרקוס

*) M'Clintock and Strong's Cyclopædia, Vol. 3. Article Gospels Spurious.

14 .VII) און דערצעהלט א נעהיים... אז נאך א טיכטיגע אונטערזוכונג פון קעניג הורדוס, איז בעוויזען געוואָרען אז יה"ץ איז ניט געווען „ישוע הנצרי" זאָנ־דערן „יוחנן". און אין דיעזען איז אויך איינשטימיג מתי .XVI. 14 היינט נעה און וויס ווער ישוע הנצרי וואר?

דער יעוואנגעליסט יוחנן האט פערשטאנען אז פון דיעזען האָס קען ארויס־קומען א סקאנדאל, אלזאָ האט ער בעגאננען א טריק. ער שרייבט אז מען דארף טאקי ניט וויסען ווער יה"ץ איז. (יוחנן ד' 27). ווייל דיא אידען גלויבען אז משיח'ן דארף קיינער ניט וויסען ווער ער איז.

איין וויכטיגער אָפיציעללער בעריכט וועגען דיא פערזענליכקייט פון ישוע הנצרי איז יא דאָ אין .N. T דאס איז דער בעריכט פון דעם אונפארטייאישען רוי־מישען היידישען גאָווערנאָר איבער יהודה: פיסטוס", וועלכער דערצעהלט „אז דער „גאנצער קאמפף צווישען דיא אידען מיט „פאולן" וואר וועגען עפעס א „געשטאָרבענעם „ישוע" וועלכען פאולס בעשטע־„טיגט אז ער לעבט".

דאָ זעהט מען אז דיא פערזאָן פון „ישוע" איז געווען אזויא אונבעדייטענד, ·גאר דער גאָווערנער זעלבסט האט אויך וועגען איהם ניט געוואוסט — אָבער יעדערער קען זיך איבערצייגען אז דיא פערזאָן איז זעהר ווייט פון צו זיין א „משיח" „א געקרייצטער" „גאָטס א זאָהן" „נצרי" א. ז. וו.

Of one Jesus which was dead whom Paul affirmed to be alive. (Act. XXV. 19.)

דאס זיינען דיא ווערטער וועלכער דער .N. T זעלבסט זאָגט אז אזויא האָט געזאָגט דער גאָווערנאָר „פיסטוס" אין געגענווארט פון דעם קעניג „אגריפס" מיט זיין שוועסטער „ברניקה". דאָ גיבט קיין קאָמענטאריע.

אין זאָל איז געוואָרען א איבערקעהרעניס, דיא נייסטליכע זיינען געזעסען מיט זייערע .N. T און האבען געזוכט דיא ציטאטען.

פאָרזיץ. צו א טיסיאָנער. ווען איז געשריעבען געוואָרן דער .N. T

מיס. ביים לעבען פון פאולוס'ן.

עקספ. דאס איז זאָגאר לעבערליך צו גלויבען.

פאָרזיץ. ווארום?

עקספ. דער יעוואנגעליסט יוחנן שרייבט אז דאס וואס יעזוס האט געזאָגט פעטרוס'ן דיא ווערטער „אז מען וועט דיר אוועק פיהרען אהין וואו דוא וועסט ניט וועלען" האט איהם דאס יעזוס מ ר מ ז געווען (פעטרוס'ן) אויף פעטרוסעס טויט.

די קירכע זאָגט אז פעטרוס מיט פאולוס׳ן זיינען אין איין טאָג גע׳הרג׳עט געוואָרען
רודף נירון קסר היינט ווען האט דער יעוואנגעליסט יוחנן געשריעבען וועגען דעם
ר מ ז איבער פעטרוסעס טויט געוועהנליך נים פאר פעטרוסעס לעבען, און פאול
איז דאָך געשטאָרבען מיט פעטרוס׳ן צוזאממען.

פאָרזיצ. צום מיס. וואס וועט איהר זאָגען.

דער מיס. האט נים געהאט וואס צו ענטפערען.

פאָרזיצ. אין יוספ׳ן גיבט דאָך יא א ערצעהלונג וועגען ישוע הנצרי.

עקספ. דאס איז שוין לאנג בעוויעזען פון אללע פילאָזאָפען דער וועלט אז
די ציטאַטע איז זעהר נאַריש אריינגעשמוגעלט דורך דער קריסטליכער קירכע.

דיסטריקט אטאָרני. איהר האט געזאגט, אז די „מעשי תלוי" רעדט נים
וועגען ישוע הנצרי, וויא אזוי קומט דאס דאָרטען „פעטרוס?" און קריסטען?

עקספ. פעטרוס ווערט דערמאנט אין צווייטען חלק, וועלכער איז בעוואוסט
מיט׳ן נאָמען (*Petrus Legende.

פאָרזיצ. וויא לעכערליך און קינדיש קומט דאָרט פאָר, אז פטרוס שפיעלט
דאָרט א ראָליע פון א פערשטעלטען קריסט צו גונסטען דעם יודענטהום און מאכט
פיוטים?

עקספ. זאגט דען דער .N. T זעלבסט נים דאס זעלבע אויף פעטרוס׳ן?

מיסס. אויף פעטרוס׳ן?

עקספ. דער .N. T דערצעהלט, אז פעטרוס האט געשוואָרען פאלש
Matthew XXVI. 74 אין געטרייהייט צו יעזוס׳ן.

דער .N. T זעלבסט דערצעהלט, אז אין דער צייט ווען פעטרוס האט געגע־
סען טרפה ביי גוים, זיינען אָנגעקומען אידען האט ער באלד די טרפה אוועקגע־
וואָרפען (הגלטיים ב״ .11 .12 .14) איז דאָס נים פערמאסקירט? דאס דערצעהלט
דאָך פאלוס, אז ער האט איהם, פעטרוס׳ן געפּאקט ביי דער האנד.

But when Peter was come to Antioch I withstood him to the face because he was to be blamed. For before that certain came from James he did eat with the Gentiles: but when they were come he withdrew and separated himself fearing them which were of the circumcision but when I saw that they walked not uprightly according to the truth of the gospel I said unto Peter before them all "if thou being a Jew livest

---

*) „היא אגרתא דשמעון כיפא" הנמצאת בבית המדרש של הרב הר"ר הח"כ מהו"ר
אהרן יעלניק הנדפס בוויען שנת תרל"ג.

after the manner of Gentiles and not as do the Jews why compellest thou the Gentiles to live as do the Jews?

פארזיץ. און נאך אייער מיינונג נאך ווער וואהר ישוע הנצרי?

עקספ. דער N. T. איז געגרינדעט אויף דיא פאנטאזי פון דעם אלטען הוידענטהום, און אויף דיא צוזבראכענע מיטהאלאגי פון דעם אלימפ. מען האט נעדארפט אריינמישען אויך דעם יודענטהום, אבער אין אזא פארמע, אז עס זאל נארמאנירען מיט דיא פריהערדיגע אידעעס, אלזא איז מעגליך, אז מען האט בענוצט אויך דעם תלמודיש'ן פאלשען משיח „ישו" *) אזא פאקט גיבט דאס שוין אין דער היסטאריע. פיגורירט דען נים עד היום דער פאלשער „שבתי צבי" אלס משיח בייא א געוויסע סעקטע?

מען דארף נים פערגעסען, אז ווען מען האט פערפאסט דעם N. T. האבען שון אידען לאנג פערלארען זייער לאנד און יעדערער האט געקענט שרייבען אויף זייער רעכענונג אונגעשטערט.

דאך איז א גרויסער אונטערשייד פון „ישו" דעם תלמודישען ביז „ישוע הנצרי" פון N. T.

„ישו" דער תלמודישער איז געווען א גרויסער תלמודיסט (סנהדרין ק"ז עב) א זוהן פון רייכע עלטערן, געבוירען אין ירושלים, אין דיא צייטען פון ינאי המלך, (סנהדרין ק"ז ע"ב) היגנעריכטעט דורך תליה וסקילה, אויף דעם 40טען טאג נאך זיין ארעסט, דורך דיא סנהדרין, אלס פערברעכער געגען גלויבען, (סנהדרין מ"גע"א) און אלס בענוצער (ווי די אידען האבען גערעכענט) דעם שם המפרש „מעשי תלוי."

*) זא זעהען מיר אויך אין דער פערזאן פון „מרים המגדלית" פון N. T. וועלכע ישוע הנצרי האט געליעבט און וועלכע זיא וואר דיא „בעלת־אכסניה" Matthew XX. 1. Luke XIX. 29. John XII. 1. פון ביה־פגי און בית־היני („בית פגי ובית היני מקום בתי מלון לעולי רגלים"; דברי ימי ישראל לה"ח גרעץ חלק שני פרק חמשי) דיא זעלבע „בעלת־אכסניה" וועלכע זיא ווערט דערמאהנט אויך אין סנהדרין ק"ז נור אהן א נאמען דארט ווערט דערצעהלט אז ווען „ישו" האט געזאגט צו זיין רבי ר' יהושע בן פרחיה „רבי עיניה טרוטוס". „רבי וואס פאר א פראכטפאללע אויגען דיא ווירטהין האט"! האט צו איהם ר' ישוע בן פרחיה געזאגט „רשע בזה אתה עסק? טויגעניכטס, אט מיט דיעזעס בעשעפטיגסט דוא דיך? און האט איהם באלד דורך געטריעבען.

זא זעהען מיר אויך אין דעם N. T. דיא פערזאן פון יהשוע בן פרחיה אין „יהודה'ן", וועלכער ווען אט דיא זעלבע מרים האט געשפענדעט אויף יעזוס'ן 800 גולדען אויף פערפיומען האט ער אויך אויסגעשריען בעטרוג! דיא 800 גולדען האט מען דאך בעסער געדארפט צוטהיילען אויף ארעמע. און האט זיך פון יעזוס'ן ענג [illegible]

„ישוע הנצרי“ פון .N. T געבוירען אין בית לחם אין דיא צייטען פון הורדוס דעם ערשטען, זיינע וואהרער דורך שדים .John X. 20 א עם דארין John VII. 15 איננעריכטעט אויפ'ן צווייטען טאג נאכ'ן ארעסט דורך דיא רומאים אויפ'ן קריי, אלס פאליטישער פערברעכער (.Luke XXIII. 2. 38)

מרים פון „מעשי תלוי“ איז געבארען אין ירושלים, פון מלכות בית דוד.

מרים פון .N. T אין גליל, אין שטאדט נצרת.

יוסף איהר מאן (פון „מעשי תלוי“) פון א ניעדריגע פאמיליע, פון ירושלים.

יוסף פון .N. T פון שטאט נצרת, פון מלכות בית דוד.

יוחנן פון „מעשי תלוי“ איז איינע יאהרען מיט יוסף'ן פון דוד המלך'ס דינאסטי, האט פון חרפה געענדיגט זיינע יאהרען אין בבל.

יוחנן פון .N. T איז איין עלטער מיט „ישוע הנצרי“ א כהן. געקעפפט דורך הורדס דעם צווייטען. .Mark VI. 28

דיסטריקט אטארני. גיבט דאס אין דער וועלט נאך הערויסגאבעס פון „מעשי תלוי?“

עקספ. אט נאט אייך א קאטאלאג.

1. אין דייטשלאנד אין ליוטערס צייטען, העברעאיש, איבערזעצט אין דייטש.
2. אין ליידען (האללאנד) העברעאיש, לייטין, 1760 יאהר.
3. ירושלים, העברעאיש, אין יאהר 1619.
4. אמסטערדאם, העברעאיש — —
5. לאנדאן, ווארשאו — 1874.
6. ניו־יארק, ענגליש לייטין, 1888.
7. און דיא איבריגע ארגעטירטע ווערקע.

8. קאטפסטאק (נעהמט דעם עקספערט צום קרייז פערהער) ווען האט איהר דאס ערשטע מאהל געלעזען דעם „מעשי תלוי“.

עקספ. צו ניין.... צעהן יאהר.

(אלע ריכטערס צהאמען מיט'ן דיסטריקט אטארני און מיט א. קאטפסטאק אין איין קול) ווען? צום נייצעהנטען יאהר?

עקספ. ניין! איהר האט מיך פארהערט ווען איך וואר ניין.... אדער צעהן יאהר אלט (וויא דער לעזער געדענקט האב איך ערקלעהרט פריהער אז איך האב דיא מעשי תלוי געלעזען אין צעהן יעהריגען עלטער.)

קאטפסטאק האט נאר נים אויסגעפיהרט.

א. פ. דיא מעשי תלוי ציינט דאך דעם יאהר פון 1896, דאס איז דאך דער יאהר פון יעזוסעס געבורט.

עקספ. דיא עקספערטיזום איז נים פעראנטוואָרטליך פאר א פעלשונג פון א פּאָבלישער. און צוליעב דיעזעס האבען אללע רעליגיעזע ביכער עדות מען זאָלל ארויסזעהען דיא פעלשתג. דיא עדות פון דער „מעשי תלוי" זיינען דער בעוואוסטער יהושע בן פרחיה. ר' שמעון בן שטח ינאי מלך און זיין פרויא הילנא.

מיס. איז דען ינאי המלך'ס פרויא געוועזען הילנאי?

עקספ. ווייל דיא האט פערביטען איהר אידישען נאמען „שלמות", אויפ'ן הער לעניסטישען נאָמען „אלכסנדרה" איז זיא געוואָרען בעוואוסט מיט'ן נאמען „הילנאי" (ד. ה. העלעניסטין).

קאָמפּ. איך געפין, אז דיא אויסדריקע ועגען דאָס געהיימע נאכט אין מעשי תלוי זיינען זייער אונמאָראַליש.

ל. ר. אלע רעליגיעזע ביכער זיינען בעפרייט פון דיעזע פאָרערונגען, איך רעד בען, אז מר. קאָמפּסטאַק זעלבסט, וויים דאס אויך, דער פּראָצעס איז אבער נור געמאכט געוואָרען מיט אבזיכט צו מאכען שפּאס איבערן יודענטהום. מר. קאָמפּ. בעמערקט אבער נים, וויא ער בלאמירט מיט דיעזען דעם קריסטענטהום.

קאָמפּ. מיט וואָס?

ל. ר. א שאנדע, אז דער קריסטענטהום זאל זיך פירכטען פאר אזא ביכעל וויא דיא „מעשי תלוי" איז. ווארום פירכטען זיך נים אידען פאר דיא גראָבע ביכער וועלכע קריסטען דרוקען געגען יודענטהום טאָג טעגליך, דאס איבערציינט אל'עמען, אז דער קריסטענטהום שטעהט אויף זעהר שוואכע און שלעכטע פּרינציפּען.

מיסס. ליעבען דעם צווייטען איז א שוואכער פּרינציפּ?

עקספּ. דער N. T. מאכט אָבער פּיי דיעזעס אויך א בעמערקונג.

מיסס. וואס פאר א בעמערקונג?

עקספּ. ווען מען קען ביין צווייטען סאָקען (Luke X. 37.) דער N. T. האט אפילו פערניכטעט דאס שעהנסטע און ארעלסטע געפיהלען פון תורת משה, דאס געפיהל פון „צער בעלי החיים."

מיסס. דאס איז נים וואהר.

עקספּ. דיא קירכע האט אפילו בייא דעם אונגליקליכען אָקס ארויסגעריסען דעם ביססען פון מויל. דער הייליגער פאול קען זיך זאָגאר נים מאכען קיין בעגריף פון דעם הויכען אידעאל וועגען צער בעלי החיים און זאָגט: און תורת משה שטייט געשריבען „דוא זאללסט נים פערשליעסען דעם מויל פון א אָקס ווען ער דרעשט"

האט טאַקי באמת גאָט רחמנות אויף דעם אָקס? ניין! ער מיינט נים דעם אָקס ער מיינט דאס נור דעם גלח וועלכער האט דאס רעכט אללעס געמעס אוועקצונעהמען ביים דרעשען.

For it is written in the law of Moses, Thou shalt not muzzle the mouth of the ox that treadeth out the corn. Doth God take care for oxen? Or saith he it altogether for our sakes? For our sakes, no doubt, this is written. 1. Corint. IX. 9. 10.

אין זאַל איז געוואָרען א גערודער, ליידיעס האבען געפּראָטעסטירט.

ל. ר. און מיסיאָנערען וואַרפען אָן מיט געוואַלד דעם N. T. צו אירען, קען א איד אָננעהמען אזעלכע פּרינציפּען וועלכעס איז געגען תורת משה׳ס פּרינציפּען, וועלכע גוטע קריסטען האבען שוין לאנג ארויסגעוואָרפען. קען יעטצט די געזעל־שאַפט עקזיסטירען צום ביישפּיעל אויף זאָלכע פּרינציפּען פון דעם N. T.

דער עקספּ. האט דערלאנגט דעם לויער ע. ר. א ליסטע פון וועלכע דער לי־ער האט געלעזען פאָלגענדע ״פרויען רעכטע נאָכ׳ן זינען פון N. T.:

פרויען רעכט.

פאר דיעזעס וואס די פרוי האט אָפּגעריסען די פּרוכט פון בילדונג, און האט דאס געגעבען איהר מאַן, (עץ הדעת) נעהמט אָפּ ביי איהר דער N. T. דאס רעכט אנגערופען ווערן א ״מענש,״ זי טאָר נים שטאָלצירען, און זי האט אבסאָ־ליוט נים קיין רעכט צו זיין א לעהרערין (הראשונה אל טימותיות ב״ 12. 13. 14) זי דאַרף זיין שטום! פון א פרוי דאַרף מען ווייכען ד״ אמות (הראשונה אל הקורנתיים ז״ 1.)

א פרוי שטעהט נידעריגער פון אלע ברואים, דען אלע בעשעפענים זיינען בעשאפען געוואָרען פאַרלעך. און א פרוי איז אליין נאָר קיין מענש, ווארום זי איז פון מאַנס ריפּ. אלזאָ איז זי נור בעשאפען צוליעב איהר מאַנס אינסטינקט.... די קאָפּ איז אפילו נים איהרע, נור דעם מאַנס, אלזאָ ווען זי איז אין א פערזאַמ־לונג און פערדעקט נים איהר קאָפּ, זאָל מען איהר באלד דעם קאָפּ אָפּגאָלען.... דען דער צודעק פון איהר קאָפּ, איז דאס דער סימבאָל: פון איהר שקלאפעריי (הראשונה אל הקורנתיים י״א 8).

א פרוי טאָר קיין סקול נים בעזוכען, זי קען זיך נור לעהרנען ביי איהר מאַן אין דער היים, אָבער זי מה ביי דיעזעס זיין אונטערדריקט, פערשקלאַפט, און [illegible] [illegible] (הראשונה אל טימותיות ב׳ 11.)

א פרוי מאַר אין קיין פערזאמלונג ניט ספּיטשען, דען דיא האבען קיין רעכט צו אַפּהאַלטען פאַרטראגעס, זייער רעכט איז נור צו זיין פערשקלאפט און אונטער־דריקט. (הראשונה אל הקורנתיים י״ד 34).

טאָלעראַנט.

א אונגלויבענדען מאַהר מען ניט אריין נעהמען אין קיין סאָסייעטי. (אל התסלוניקום א. 8. 9.)

דיא קירכע זאָל אויפפּאסען אז דער איד זאָל שטעהן אין א ניעדעריגע לאגע (מתי כ׳ 16.)

א אונגלויבענדער מאַהר ניט זיין קיין ריכטער (הראשונה אל הקורתיום ו׳ 4. 5. 6.)

א משומד רעכענט זיך ניט אנדערש. סיידען ער זאָל זיין א משומד להכעיס (אל הפּולפּיים ג׳ 5. 6. 7.)

מען זאָל ניט צולאַזען אז אידען זאָלען בעהערשען ירושלים (לוקס כ״א 24.)

מען זאָל דעם אידען ניעדערטרעטען (לוקס י״ט 44.)

בייא אירגענד א ענדערונג אָדער א רעוואָלוציאָן זאָל מען דעם אידען מאכען דעם ערשטען פאר א שעיר המשתלח לעזאזל (אל הרומיים ב׳ 9.)

מען זאָל מאכען דעם אידען פּאַנראָטען (יוחנן ב׳ 15.)

א אונגלויבענדען מאַהר מען ניט אריין לאָזען אין הויז און מען מאַהר זיך מיט איהם ניט נעריסען (אגרת יוחנן השנית א׳ 10. 11.)

ווען א איד שמד׳ט זיך און האט ליעב זיינע עלטערן, איז ער ניט קיין קריסט (מתי ט״ו 5.)

ווען דער פאָטער שטארבט מאָהר ער איהם זאָגאר ניט מקבר זיין (לוקס ט׳ 59. 60.)

א משומד מוז פיינט האבען זיין פאָטער, זיין מוטטער, זיינע ברידער אונד שוועסטער, זיין פריהערדיגע ווייב און קינדער (לוקס י״ד 26.)

פאר דאס קלענסטע דיסקוסיאָן נעגען קריסטענטהום זאָלל מען אויפהענגען א שטיין אום׳ן האלז און אריינוואַרפען אין וואסער (מרקוס ט׳ 45.)

אפילו א גלויבענדער, נור ווען ער בעשטעהט ניט דיא גרוים מידה צו ליעבהאבען יעזוסען איז ער אין חרם (הראשונה אל הקורנתיים ט״ז 22)

ווער עס איז ניט יעזוסעס א נאכפאָלגער איז ער שוין מיט דיעזען יעזוסעס א שׂונא (לוקס י״א 23.)

אן יעזוסעס א שנא זאָל מען הרג׳נען (לוקס י״ט 27.)
א אָרימאַן האט נור יענע וועלט, ווען ער הונגערט (לוקס ו׳ 21.)
א רייכער האט אי דיא וועלט, אי יענע וועלט (לוקוס י״ח 14.13)
מען מוז געהן נאַקעט און באָרוועס (לוקס י״ב 22. 23.)
מען טאָר נים האבען קיין היים (שם 24)
מען טאָר נים אקערען (לוקס ט׳ 62)
מען טאָר נים זייען (שם י״ב 24)
מען זאָל נים הייראַטהען (מתי י״ט 12)
מען זאָל נים האבען קיין קינדער (מתי י״ט 12)
מען זאל נים דערלאָזען א טאָכטער חתונה האבען (הראשונה אל הקורנתיים ז׳ 2. 38.)

דיא קירכע נעהמט אָן אלע געלט׳ן אפילו געלד פון זולה (לוקס ט״ז 9)
עס ניבט נים קיין צער בעלי החיים (הראשונה אל הקורנתיים ט׳ 9. 10.)
עס ניבט נים קיין שבתים און יו׳ט פאר קנעכט און שקלאפען (לוקס ו׳ 5, (אל הרומיים ד׳ 15). (שם 14. 5). (אל הקולסים ב׳ 16.)
א שקלאַף טאָר אפילו נים דענקען וועגען פרייהייט (הראשונה אל הקורנתיים ז׳ 1. 2)

דיא גאנצע וועלט זאל בלייבען צוטהיילט אין קאסטען און קלאסען (שם ז׳ 20)
א קריסט דארף זיין א צבוע׳ק. ער זאָל זיך מאכען נאַאיוו וויא א טויב און זאל זיין חיטרע וויא אָ שלאנג (מתי י׳ 6)
נור א נארר האט דעם גן עדן (מתי ח׳ כ׳)
בילדונג מוז בטל ווערען (הראשונה אל הקורנתיים י״ג 8)
שפראַכען מוז בטל ווערן (שם).
נור דיא אינקוויזיציאָן ראַטעוועט דיא נשמות (הראשונה אל הקורנתיים ח׳ 15)
חייבליכעס און מענליכעס געשלעכט פערניכטען.... דורך סירוס.... (מתי י״ט 12.)

א זינדיגע האנד אָפּהאַקען (מתי י״ח 8.)
א זינדיגע פוס אָפּשניידען (שם.)
און א זינדיגע אויג אויסשטעכען (שם.)
דיא פּאַראַלעלען האבען איבערראשט דעם עולם אויך דיא רעשאַרושעס. וויא

געגען דיזעס אונמאָלעראַנט, אונמאָראַל, און אונזין זיינען געקומען פּאַראַלעלען פון דיא תורה׳ס אידעאַלען פון תנ״ך. וועלכע אלס מאנגעל אין פּלאַץ זיינען זיי אויסגעמיידען געווען.

עס איז בעוואוסט האט קאָמפּסטאָק געהאט זיין פסק סען האט אירם פון סטעיט שיעל סעשיאָן דורך געטריעבען. דיא ווערק האט מען בעפּריים.

דיא מיססיאָנערען זיינען געבליעבען אבל וחפוי ראש און אללע נאָזעסטע האַבען דאס אָנגערופען: „דער זיעג פון יודענטהום איבער קריסטענטהום", זאָגאר אין אללע גאזעטען פון יוראפּ איז באלד בעוואוסט געוואָרען פון דיעזען גרויסען אידישען זיעג, „דער זיעג פון ליכט איבער פינסטערניס"

ארויסגעהענדיג פון ספּעשיעל סעשיאָן האבען אידען און קריסטען אויך ליידי'ס נעדריקט דיא הענד דעם לויער עליאס ראָזענטהאל, אויך דעם עקספּערט סאלאָמאָן ראָזענטהאל.

פון יוראָפּ און פון דיא יונאייטעד סטייטס קוממען אָן טאָג טעגליך בריעף מיט גראטולאציאָנען און דאנקען.

מיר אידען קענען זאָגען ביי אוועקנאנג דאס אלטעס יאָהר דיא פרעהליכע ווערטער: „כי פקד ד' את עמו!" יונייטעד סטייטס האבען געזיעגט! אידען האבען ביי דעם פּראָצעס געזיעגט, אויך פערהאָפען מיר, אז אונזער אתשולדיגער און אָרדענטליכער ברודער דרייפוס, וועט אויך ביי זיין פּראָצעס זיעגען.

תכלה שנה וקללתיה,

תחל שנה וברכתיה!

אפּפיס פון לויער עליאס ראָזענטהאל:

333 גרענד סטריט, ניו יארק.

-•-

ערמת הבר"ח.

כמה קולמסין נשברו, וכמה דיו נשפך על השאלה העומדת ברומה של עולם הכנסיה הנצרית; היתכן? הן כל עין רואה את הבר"ח תעידהו כי תורת הנצרית תו"ת אליל היא, ותתנגד מן הקצה אל הקצה אל תורת משה, עד כי תתעב גם את עם יהודה השומר אותה, ותכלית שנאה תשנאהו, ומראש המיות עלי קרת אמרית ונאמר (הבר"ח); „אבל את אויבי ההם אשר מאסנו ממלוך עליהם הביאו אתם הנה והרגו אתם לפני," (לוקס י"ט 27) „והרסו עד לארץ אותך ואת בניך בקרבך" (שם 44) כו' וכו'. וע"ד חוקי תורת משה אשר יתיצב לשטן לו, חרץ משפטו כי אתת רתם; לבטלם, להשמידם ולעקרם, ולשברם לגמרי, עד כי אף לתקנם אינם כדאי. „כי אין איש מעלה מטלית חדש על בגד בלוי," (לוקס ה, 34) „ומה שהוא נושן ומזקין קרב קיצו" (אל העברים, ח', 13) „כל התורה והנביאים עד יחנן „נבאו" (מתי, י"א, 13), "התורה והנביאים", נתנו עד יוחנן, (לוקס, ט"ז, 14). והטעם לזה הוא פשוט; „כי באין תורה אין עברה," (אל הרומיים, ד' 15).

בסמכו כדרכו את יסודותיו על הכתוב הזה באמרו כי על יה"ץ נבתה, (יוחנן י"ב 27 38,) (מתי ח', 16, 17), (מארקוס ט"ו. 29,28) לוקס כ"ב 37, (מעשי השלוחים ח' 32, 33, 25). 2) התקשרו עליו עבדיו בדמי בני יהוידע הכהן ויהרגהו, (דברי הימים ב' כ"ד, 25). 3) ויהרג את המכים את תמלך אביו, (שם כ"ה, 3). 4) ויקשרו עליו קשר וישלחו אהריו לכישה וימיתהו שם, (שם כ"ה, 27), (שם כ"ו, 8). 5) שם כ"ו, 5). 6) (שם כ"ו, ט"ז). 7) (שם כ"ה, 21). 8) כי ננזר מבית ד' ובישעיה נ"ג 8 נאמר; כי ננזר מארץ החיים. 9) בישעיה (נ"נ, 6) נאמר, ויתן את רשעיר קברו ואת עשיר במתיו על לא חמס עשה ולא מרמה בפיו, (שם כ"ו, 23). 10) ויקברו אתו עם אבותיו בשדי הקבורה אשר למלכים ולא בעיר דוד עם המלכים כאשר ע"ש ו לכל המלכים וגם ליהוידע הכהן, (שם כ"ד, 16), כי אמרו מצורע הוא, (שם כ"ו, 23). 11) מעצר וממשפט לוקח, (ישעיה נ"נ ח'). 12) ויותם בן המלך על הבית שפט את עם הארץ, (מלכים ב', ט"ו, 5). צא וחשוב עוזיהו מלך עד יום בו השלך אל בית החפשית ע"י הכהנים חמישים ושתים שנה, (מלכים ב', ט"ו) והן בשנת חמישים ושתים שנת לעחיהו מלך פקח בן רמליהו, (שם ט"ו כ"ז), ויותם בן עוזיהו מלך בשנת שתים לפקח, (שם ט"ז, ל"ב), הא לך שתי שנים אשר רק שפט יותם ולא מלך, כי הכהנים עצרו בעם. 13) ואולי זה הוא הרע"ש הנזכר בעמוס, (א' 2, 3) כי גם הדברים „אבלו נאות הרעים ויבש ראש הכרמל," (שם) נאותים לעוזיהו ככתוב „כי מקנה רב היה לו כו' אכרים וכרמים בהרים ובכרמל," (דברי הימים ב', כ"ו, 19). 14) איש לדרכו פנינו, (ישעיה נ"נ, 6), כולם לדרכם פנו, (ישעיה נ"ו, 11). 15) באין מבין, (ישעיה נ"ג 1), כולם לא ידעו, (ישעיה נ"ו, 10).

ובכן בכל מקום אשר אך יזכיר יה"ץ את תורת משה יוציא א"ע מן הכלל, ויתרחק ממנה, כאמור „הכתוב בתורתכם" (יוחנן ט"ו 25), אשר צוה משה לעדות להם," (מתי ח' 4) בתורתכם כתוב, (יוחנן ח', 17) וכדומה. — ואחרי כל אלה פתאום לפתע יחליף הבר"ח את שטתו ויכתוב „אל תדמו כי באתי להפר את התורה כו', לא באתי אלא למלאת," (מתי ה', 17) הלא דבר הוא!

אך כל הידע את הבר"ח, הוא גם ידע כי על ערמה ומרמה אדניו הטבעו. תורת משה תלמדנו „תמים תהיה עם ד' אלהיך," והבר"ח יאמר „היו ערומים כנחשים" (מתי י', 16, או „וישבח האדון את סכן העולה על אשר הערים לעשות," לוקס ט"ז, 8) ולכן שאול (פאול) האח הנפשע המומר להכעיס, המעמלו כי גם בש לא יבש ופניו לא יחורו, עוד יתהלל בערמתו. איך עלתה בידו לגנב את דעת היהודים בהתחפשו כיהודי בהיותו בתוכם „לצדד נפשות לפרחות. הלא כה דברי שאול; *) ואהי ליהודים כיהודי כו', להם הייתי כמו שתחת התורה אף כי אני אנני תחת התורה (הראשונה אל הקורנתים ט' 20)

מכל תורת משה והנביאים נחוצים היו להבר"ח רק הכתובים, אשר גנבו משם להלביש בם את מערומי יה"ץ, למען הוליך שלל את הבערים בעם לאמר, כי יה"ץ בא לעולם למען שמלאו עליו הכתובים. אך לא שישמור הוא את חוקי התורה.

וזה דבר יה"ץ, „אל תדמו כי באתי להפר את התורה או את דברי הנביאים, לא באתי להפר כי אם למלאת כי אמר אני לכם עד כי יעברו השמים והארץ לא תעבר יוד אחת או קוץ אחד מן התורה עד אשר יקים הכל, "(מתי ה' 17, 18), היינו לא שיה"ץ יקים את דברי התורה ורק שהכותבים שבתורה יקוימו עליו.

מזה נראה כי הבר"ח איננו דואג לחוקי התורה אך להכתובים שימלאו ויקיימו על יה"ץ.

וזה הוא גם דברי לוקס. ויאמר אליהם, (יה"ץ) אלה הם הדברים אשר דברתי אליכם בעוד היותי עמכם: כי המלא ימלא כל הכתוב עלי בתורת משה בנביאים ובתהלים. (לוקס כ"ד, 44)

וכן גם מאמר (לוקס ט"ז 16) התורה והנביאים נתנו עד יוחנן, (וחוקי תורת משה נתבטלו לגמרי,) אבל נקל לשמים ולארץ לעבר מאשר יפל קוץ אחד מן התורה. חוקי התורה נתבטלו אך המה הכתובים הנאמרים (לפי רעתם הכזבת(על יה"ץ *) והמה לא יפלו.

---

*) ככה תעשה בערמה ובמרמה עד היום גם המשלחת אשר תתמכרה לעשות כמעשה שאול לגנב את לבב היהודים בהתחפשם באדרת האמונה לשאת תמיד תורת משה על שפתה עם מרכה מלאה קבב מרעי לבער אחרי תורת משה עד תומה.

הדבר הזה יזכירני את העשיר אשר פשט את הרגל לנושיו אחרי כי נשא בשוא נשו וישבע למרמה „בתורת משה“ *) „אין לו.“ ובבוא חג שמחת התורה לקח העשיר את התורה אשר בה נשבע למרמה, ויחבקה וינשקה חליפות באשר רק היא הצילה אותו מפח יקוש, עת סביב שתו עליו נושיו.

כן היא אמונת הנצרת! היא תעריץ ותקדיש את תורת משה רק בעד הכתובים אשר תמצא בם חפץ למטרתה הכזבת, אך לא יותר. וכן יש נצרים אשר יהללו את היהודים אם אך יוכלו להוציא מהם תועלת למענם. ולסחי ולמאס ישימום עת יעבר המועד. כי חלק ד׳ ; עמו.

ולכן אין לנו חלק „בישו“ ולא נחלה „ביה״ץ“ איש לאלהיך ישראל! כי לא יחליף האל ולא ימיר דתו לעולמים לזולתו.

פה מקום להעיר את אזן מאשרי העם על השערוריה אשר אך נעשתת ע״י כת המסיתים פה נויארק; כי מלבד אשר החלו להפיץ את מכתב הירחי שלהם „עכר ישראל“ בשפת זשארגאן בהשליכם אותו בערמה כבתי ישראל עת הגברים יצאו לפעלם ולעבורתם עור יוסיפו חטא על פשע בהציבם להם יד אצל כל בת־ספר מקום אשר אך נערי ישראל יבקרו שם ויחלקו אותו חנם אין כסף לאלפים ולרבבות מדי יום ביומו והנערים בתומת לבבם בחשבם כי ברכה בו, יביאו המארה ההיא אל ביתם לפוקת לבב האבות החרדים אשר תמיד יעברו המועד להשליכו כנצר נתעב עת בואם מעבודתם, אחרי כי הקדימם המשפחה לקראוהו.

אי לזאת החובה מוטלת על אלה אשר יחזיקו במסג ורסן קהל עדת ישורון להמתיק עצה למצוא פליליה איך לעמוד בפרץ כיד הנסיון הטובה עליהם. **)

---

*) וכל זאת תיתה למלאות, (מהי א׳, 22) למלאת הנאמר (מתי ד׳, 14) למלאת את אשר דבר ישעיה (שם ח׳, 17), למלאת, (שם י״ז, 14) ועוד רבים כאלו עד לאין מספר.

**) דעת לנבון נקל כי לא אל מצה ומריבה אקרא, יען לא ברעש ד׳, הרבה אמצעים יש להענין רב הערך הזה העומד ברומי של עולם היהדות בארצנו. להשריש בלבב נעורינו מיוקר דברי ימי עמינו. למען ידעו נם המה את טוהר אמתתינו ועל מה אדניו הטבעו למען ידעו לבחון בין טוב לרע. וכן יש דברים אשר אי אפשר פה לפרטם מקצר המקום. ועל כולם נחוץ לנו קרן קיימת לזה. ולכן העשריה מהפדיון (לא מהריוח) ספרי זה יהיה קדש לדבר מצוה זו. את מכירת הספר (יען כי עתות׳ לא בידי המה) לקחו על עצמם הנכבדים בעמם, ה׳ אשר לעמל נערמאנסקי, 30 קאנעל. ובית המסחר של ה׳ הורוויץ וגודמאן, 7 עססעק ניריארק.

אקוה, כי אלה אשר נגע בלבם כבוד ישראל, ידעו איך להקיר את המחברת הקטנה תהיא בכמותה, והגדולה באיכותה.

לַמְנַצֵּחַ לִמְנַצֵּחַ

תשי לבי לגבר הוקם עָל, לְהַמְלִיץ עַל עם עני ודל, וחטט ברפש של אשפה הגל, ושם תורת ישו השקר לאל. והמטיר על המסיתים ברד במקום טל

הר״ד ר׳ שלמה ראזענטהאל. יהי ד׳ אלהיו עמו ויעל.

רָאִיתִי בְּנֵי–עַוְלָה וְהֵם מְעַטִּים.
אַתָּה הִנְּךָ אֶחָד מֵהֶם בְּוַדַּאי!
זֵדִים מְסִיתִים עֲקַלְקַלּוֹתָם מַטִּים –
עֲלֵיהֶם עוֹרַרְתָּ שׁוֹטְךָ בְּעֵזֶר אֵל–שַׁדַּי.
נִצַּחְתָּם, פִּצְפַּצְתָּם כְּאַבְנֵי נִיר,
טֵאטֵאתָם בְּמַטְאֲטֵא מִמְּדִינָה, מֵעִיר.
הִשְׁלַכְתָּ אֱלִילָם הַמֵּת לְאַשְׁמַנִּים.
אַל שֵׁם וּשְׁאֵרִית לוֹ, אַל נִיר!
לָכֵן יְהוּדוּךָ רַבִּים, "עֵמֶק שׁוֹשַׁנִּים".
שֵׁם עוֹלָם לֹא יִכָּרֵת לְךָ עָשִׂיתָ
לִישׁוּעָה גְּדוֹלָה לְעַמְּךָ הָיִיתָ
מִפָּעָלְךָ הָרַב יְסֻפַּר לַדּוֹר
הֲלֹא בְּסִפְרְךָ הַיּוֹצֵא לָאוֹר

ובתוכם גם אני אוהבך הלל בן זאב מלאכאווסקי

רחשי תודה.

א) ליושבי על מדין אשר שמו צדק אזר מתניהם ולא נשאו פני איש; חלא חמה Magistrate Mr. Braun השופט מעסקס מארקעט קאָורט, היושב ראש בהביח משפט הנבוה „ספעשל סעסשאָהן.“ Mr. Gerome העוזרים על ידו Mr. Jacob. וכן Mr. Hayse והקטינר. Mr. Aldrich

ב) להעורך דין אוהב עמו ותפארת לאומו כמהור"ר אליהו ראָזענטהאל נ"י, אשר כאליהו מלאך הברית עמד על ימיני לתמכני בידיעותיו תרחבות ברת ודין.

ג) אל העתונים מכל אומה ולשן, מסה ומיוראפ אשר כלם ידעו להוקיר את עבודתי בקדש האף כי כל אחד ממרכז מבטו.

ד) לנשיא הרבנים החרדים מאמעריקא וקענעדי, הרב החכם הדאָקטאָר פריירא מענדוס אשר כבדני קבל קהל הרבנים הנאספים בניריאָרק (יום ה' 19 סין) בנאומו הנעים לרומם את פעלי כנם להתנוסס על גבעת הנצחון עת נבר ישראל.

ה) ולחובב עמו, דתו וספרותו, חטר מגזע היהש, מוהר"ד נתן נטע נ"י הורוויטץ אשר לקח שכם בהמפעל הנכבד הזה כיד נסיונו הטובה עליו.

בטלתי את רצוני מפני רצון העם לכתוב את הספר הזה בשפת זשארגאָן ולא בשפת עבר היפה והנעימה, יען כי לה (לשפת הזשארגאָהן) בזח משפט הבכורה למען ישמע גם העם בדברי אתו, זלמען ידע איך להוקיר את תורתו ת ו ר ת מ ש ה הרוממה תורת החיים אשר אין על עפר משלה, בתועפות רום מדותיה הנעלות והנשגבות אשר בעמוד אש דת ינחו את האדם אל תכלית טובו ואשרו לבלות ימיו בטוב ובנעימים בחיי המשפחה והחברה גם פה עלי אדמות, באשר הוא אדם. ולמען דעת לענות אל משכיל, את חורפיהם דבר עת יתגרו בו מלחמת דת. *) ולתתרחק מאהלי המסיאָן אהלי כסל, תרמית ורשע, היושבים במארב חצרים לצודד נפשות
'
להוקיר את ארצנו ארצוה הברית באשר חופשה נתן לנו פה מתורת הנצרית. התורה האכזריה, תורת אליל אשר אכלה את אבותינו בכל פה ועוד ידיה נטויות להשחית ולחבל חבל נמרץ על גוי ועל אדם יחד.

---

*) לדאבון נפשינו ולבשת החנוך אלפי רבבות מנערי בני ישראל בלכתם בלי חנוך בדת, יאמינו; כי הדברים „ואהבת לרעך כמך“ יה"ץ (ישוע הנצרי) אמרם, יען וביען כי ככה ישננו להם חבריהם הנצרים האמונים עלי אמונה. ובכן נערי בני ישראל גם תמת יעריצו ויקדישו את יה"ץ- אוי לה לאותה בושה!

THE VICTORY

IN

SPECIAL SESSIONS

The Religious Proceedings in Essex Market Court and in the Court of Special Sessions, which Anthony Comstock instituted by confiscating the book entitled "Maase Tolui." . . . . .

BY

S. ROSENTHAL.